

UiO : **Det juridiske fakultet**

Foreldrepenger i folketrygdloven.

En fremstilling og vurdering av reglene i folketrygdlovens kapittel 14 om foreldrepenger.

Kandidatnummer: 715

Leveringsfrist: 25/4-2013

Antall ord:16480

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Tema og aktualitet.	1
1.2	Problemstilling og avgrensinger.	3
1.3	Rettskilder.	3
1.4	Veien videre.	6
2	VILKÅR	7
2.1	Oversikt	7
2.2	Personkrets.	7
2.3	Opptjeningsvilkår for rett til foreldrepenger.	12
2.3.1	Utgangspunkt.	12
2.3.2	Krav om yrkesaktivitet.	12
2.3.3	Opptjeningstiden.	12
2.3.4	Minimumskrav til inntekt.	18
2.3.5	Konklusjon.	19
2.4	Vilkår for tidspunkt for uttak av foreldrepenger.	19
2.4.1	Utgangspunkt.	19
2.4.2	Tidspunkt for uttak.	19
2.4.3	Vilkår som må foreligge under uttaket.	20
2.4.4	Konklusjon.	21
2.5	Vilkår for utsettelse av foreldrepengeuttak.	22
2.5.1	Utgangspunkt.	22
2.5.2	Lovbestemt ferie.	23
2.5.3	Tilbake til arbeid.	23
2.5.4	Egen sykdom.	24
2.5.5	Sykdom hos barnet.	24
2.5.6	Konklusjon.	24

2.6	Særlige vilkår for far ved uttak av foreldrepenger og fedrekvote.	25
2.6.1	Utgangspunkt.	25
2.6.2	Vilkår for fars rett til å ta ut foreldrepenger.	25
2.6.3	Utgangspunkt.	25
2.6.4	Fedrekvoteparagrafen.	32
2.6.5	Konklusjon.	35
2.6.6	Når bare far har opptjent rett til foreldrepenger.	35
2.7	Oppsummering.	36
3	UTMÅLINGEN	37
3.1	Oversikt.	37
3.2	Stønadens størrelse	37
3.2.1	Utgangspunkt.	37
3.2.2	Beregningen	37
3.2.3	Selvstendig næringsdrivende i forhold til arbeidstagere.	39
3.2.4	Gradert uttak av foreldrepenger	42
3.2.5	Konklusjon	45
3.3	Stønadsperioden.	45
3.3.1	Utgangspunkt.	45
3.3.2	Procentsats og uker.	45
3.3.3	Tredeling av foreldrepengeperioden.	46
3.3.4	Stønadsperioden ved aleneomsorg	47
3.3.5	Konklusjon.	48
3.4	Oppsummering	49
4	SIDEBLIKK- FORELDREPENGER I ANDRE LAND.	49
5	AVSLUTTENDE REFLEKSJONER.	51
5.1	Utgangspunkt.	51
5.2	Likestilling i regelverket.	52
5.3	Har det skjedd en forenkling av regelverket?	53

5.4	Forenkling og trygdesvindel.....	54
5.5	Konklusjon.....	55
	LITTERATURLISTE.....	56

1 Innledning

1.1 Tema og aktualitet.

Foreldrepenger er noe som de fleste av oss vil oppleve som aktuelt en eller flere ganger i livet. Det er derfor et viktig tema, både rettslig og politisk. Det er ingen tvil om at reglene om foreldrepenger er et resultat av et mer krevende arbeidsliv, og omvendt, at arbeidslivet trenger regler om foreldrepenger og permisjoner. Nesten alle som arbeider kommer i en fase i livet der man ser seg nødt til å være borte fra arbeid på grunn av barn, og behovet for regler på dette området har økt de siste 40 årene. Tidligere var det vanlig at mor var hjemmeværende og hennes jobb var å passe huset og barn. På 60-70 tallet skjedde det en radikal endring i arbeidslivsmønsteret vårt, og stadig flere kvinner tok på seg arbeid utenfor hjemmets fire vegger. Det oppsto da et behov for lovregulering slik at de kunne være hjemme med de minste barna de første årene, men også behov for og sikre inntekt i denne perioden, samt komme tilbake til samme arbeid man forlot før man fikk barn. Mor har fra syketrygdloven hatt mulighet til å ta ut foreldrepenger,¹ og far har hatt denne muligheten siden 1977.²

Reglene om foreldrepenger har som formål ”å sikre inntekt for foreldre i forbindelse med svangerskap, fødsel og adopsjon”, jf folketrygdloven § 14-1.³ Bestemmelsen må leses i sammenheng med folketrygdloven § 1-1, ønsket om økonomisk trygghet, sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter, og viktigst; bidra til utjevning av inntekt og levevilkår over den enkeltes livsløp og mellom grupper av personer. Foreldrepenger er ikke noe man er pliktig til å ta ut, men en rettighet man kan ha krav på.

¹ Syketrygdloven, 2. mars, 1956.

² Prop. 80 L (2009-2010) s 2.

³ Folketrygdloven, 28. februar 1997, nr 19.

Folketrygdlovens kapittel 14 har gjennomgått store forandringer de siste tiårene. 1 januar 2007, ble hele kapittel 14 redigert og det ble vedtatt flere materielle endringer.⁴ Likestilling og diskriminering er hensyn som har blitt tillagt vekt ved utforming av loven. Men også etter lovendring i 2007 har forenklingshensynet i folketrygdloven stått sentralt, fødselspenger og adopsjonspenger ble slått sammen til en ordning om foreldrepenger, hvor målet var at begrepet foreldrepenger skulle samsvare bedre med begrepet i arbeidsmiljøloven.⁵ Det har vært svært viktig for lovgiver å opprettholde rettssikkerheten til borgerne, slik at de vet hvilke rettigheter de har krav på, og at man unngår forskjellsbehandling. Målet har også vært at folketrygdloven skulle være enklere for NAV å praktisere.⁶

Vi har to lover som regulerer foreldres rettigheter ved fødsel og adopsjon. Folketrygdloven kapittel 14 som regulerer retten til eventuell stønad under permisjon og arbeidsmiljøloven kapittel 12, § 12-2 til 12-6 som regulerer retten til permisjon.⁷ Lovene må sees i sammenheng med hverandre. Det viktige er at selv om man har krav på fri fra fødsel av til og ta seg av sitt barn hjemme er det ikke sikkert man har rett til stønad under denne perioden. I tillegg har man også rett til å utvide permisjonstiden sin utover ukene i § 14-9 selv om man ikke har krav på lønn, dette følger av arbeidsmiljøloven og ikke av folketrygdloven. Folketrygdloven gjelder for alle, det vil si arbeidsledige, frilansere, selvstendig næringsdrivende og arbeidstagere, mens arbeidsmiljøloven kun er rettet mot arbeidstagere. Arbeidstagere er ”enhver som utfører arbeid i en annens tjeneste”, jf arbeidsmiljøloven § 3 nr. 1. Selvstendig næringsdrivende og frilansere har imidlertid hatt og har fortsatt en del ulike rettigheter i forhold til arbeidstagere etter folketrygdloven kapittel 14.

Arbeidsmiljøloven og folketrygdloven oppstiller minimumsrettigheter. Veldig mange bedrifter tilbyr et bredere spekter av rettigheter og stønader utover det lovene oppstiller. For

⁴ Kjønstad (2007) side 641.

⁵ Arbeidsmiljøloven, 17. juni, 2005, nr 62.

⁶ NAV, Ny arbeids- og velferdsforvaltning, sammenslåing av tidligere Aetat og Trygdeetaten.

⁷ Koll Larsen (1997) side 13.

eksempel at arbeidsgiver utbetaler lønn utover 6G, lønnet omsorgspermisjon eller særavtaler for stat- og kommuneansatte.⁸

1.2 Problemstilling og avgrensinger.

Avhandlingen gir en fremstilling og vurdering av reglene i folketrygdlovens kapittel 14 om foreldrepenger. Målsetningen med avhandlingen er å kartlegge de overordnede linjene i gjeldende rett med hensyn til reglene som angir vilkårene for og beregningen av foreldrepenger. Det vil gjennomgående rettes et særlig blikk mot likestillingshensynet, og forenklingshensynet som var bakgrunnen for den store omfattende lovendringen i 2007.

Hensikten med avhandlingen er først og fremst å gi en de lege lata beskrivelse av reglene om foreldrepenger. Men for å forstå gjeldende regelverk vil det i noen tilfeller være nødvendig og si noe om tidligere rett, og jeg har derfor funnet det nødvendig å si noe om dette. Ved å supplere med egne vurderinger og innta kritiske standpunkter til gjeldende rett ønsker jeg å gi fremstillingen et mer helhetlig preg, hvor også de lege ferenda betraktninger til en viss grad hører med.

Samtidig som jeg gir et dypere innblikk i foreldrepengerettighetene vil jeg undersøke om likestillings- og forenklingshensynet blir ivaretatt, slik reglene i dag er utformet, ikke bare mellom menn og kvinner, men også mellom selvstendig næringsdrivende og arbeidstagere, biologiske foreldre og adoptivforeldre, NAV og brukere.

1.3 Rettskilder.

Folketrygdlovens kapittel 14 om foreldrepenger legger i liten grad opp til bruk av skjønn fra forvaltningsmyndighetenes side, det vil si NAV som treffer vedtak om foreldrepenger.

⁸ Koll Larsen (1997) side 14.

Loven er lagt opp slik at oppfyller du vilkårene for rett til foreldrepenger, har du krav på foreldrepenger.

Loven og lovens ordlyd, blir tillagt stor vekt. Ordlyden skal fremstå så klar som mulig, slik at det ikke burde være noen tvil om hvilke rettigheter borgerne har. Om det oppstår uklarheter ved ordlyden, har Trygderetten heller valgt å legge vekt på ordlyden, fremfor forarbeidene og lovgivers mening. De sier tydelig ifra at dersom lovgiver ønsker noe annet enn det som fremgår av lovteksten er det deres oppgave å rette dette.⁹ Innskrenkende tolkning av folketrygdloven, kan medføre at borgerne taper rettigheter, motsatt vil utvidende tolkning medføre fordeler man kanskje ikke har krav på, og som kan stride mot Stortinget's bevilgningsmyndighet, lovens ordlyd er derfor være svært viktig på dette området.¹⁰ I noen av bestemmelsene i kapittel 14 om foreldrepenger er lovens ordlyd svært klar og det foreligger få tolkningsspørsmål. Jeg kommer derfor til å gi en dypere innsikt i de bestemmelsene jeg finner uklare ved hjelp av de andre rettskildene.

Det er mange forarbeider til folketrygdloven, men da folketrygdloven ble skapt i 1997 var den grundig forberedt og her kan man finne veiledning på hvordan loven skal tolkes.¹¹ De mest sentrale forarbeidene jeg vil komme inn på i denne avhandlingen er Ot.prp.nr 104 (2004-2005), Ot.prp.nr 62 (1997-1998) og Ot.prp.nr 7 (1993-1994). Store endringer som har blitt gjort er blant annet, innføring og utvidelse av fedrekvoten og sammenslåing av begrepet fødsels- og adopsjonspenger. Forarbeidene er med på å utfylle loven der lovens ordlyd er uklar, jeg vil i min avhandling legge stor vekt på forarbeidene når jeg skal gi en redegjørelse av de ulike bestemmelsene.

Det finnes ingen dommer fra Høyesterett angående foreldrepenger. Det er kun avsagt noen få dommer i Lagmannsretten om foreldrepenger og bare en som er relevant for min av-

⁹ TTR-2011-2054, Rt 2008 nr 82 avsnitt 93.

¹⁰ Kjønstad (2009) side 57.

¹¹ Kjønstad (2009) side 46.

handling, LA-2008-70679. Rettspraksis fra Trygderetten vil derfor være mest sentralt. Mange kjennelser herifra vil i avhandlingen bli brukt som eksempler og beskrivelse av gjeldende rett. I en dom om yrkesskadeerstatning i 2005 uttalte Høyesterett seg om hvilken rettskildemessig vekt man skal tillegge Trygderettens avgjørelser. Høyesterett sa den gang at avgjørelser som gir uttrykk for fast og konsistent praksis skal tillegges vekt, men at enkelt-avgjørelser, ikke blir tillagt selvstendig rettskildemessig vekt.¹² I min avhandling vil enkeltavgjørelser bli brukt som eksempler. Det har vært debatt i juridisk teori rundt hvor stor vekt man skal tillegge Trygderettens kjennelser. Ole-Erik Øie mener at «*Trygderetten ideelt sett kan karakteriseres som en domstol*». ¹³ Asbjørn Kjønstad derimot, mener dette er å gå for langt, og at man ikke sjelden må velge hva som veier mest, reelle hensyn eller kjennelser fra Trygderetten.¹⁴ Gudrun Holgersen, tilegner den trinnhøyde på likt nivå som forvaltningspraksis.¹⁵ I denne avhandlingen vil jeg tillegge Trygderettspraksis forholdsvis stor vekt, da det ikke finnes noen særlig praksis fra høyere rettsinstanser. Trygderettspraksis sier ikke bare noe om hvordan ulike bestemmelser tolkes, men gir også uttrykk for hvordan de bruker andre rettskilder i tvilsomme tolknings spørsmål. Jeg har derfor foretatt spesifikke søk ut fra de ulike problemstillinger som min avhandling reiser, i Lovdata.

Når det gjelder juridisk litteratur, er ikke dette noe som blir tillagt veldig stor vekt, men kan være med på å bidra til opplysning om emnet. Vekten må bedømmes etter hvor god argumentasjonen er og hvor langt forfatteren går inn i problemstillingen. De fleste litterære verk som jeg viser til har ikke alene tatt for seg foreldrepenger, men foreldrepenger har vært en del et større verk om trygderett, for eksempel Asbjørn Kjønstad`s, Folketrygdloven med kommentarer, eller hans Innføring i trygderett, eller Øhrn og Højdahl`s; Rettigheter og plikter ved sykdom, svangerskap, fødsel og adopsjon.

¹² Rt 2005 1757.

¹³ Øie (1994) side 100.

¹⁴ Kjønstad (2009) side 50.

¹⁵ Holgersen (1987) side 404-444.

Praksis fra NAV kan være med på å si noe om hva som er gjeldende rett, og hvordan retten blir praktisert i forvaltningsorganet. Praksisen kan være med på å utfylle det som følger av ordlyden og forarbeider. Hvor stor vekt den skal tillegges er vanskelig å si, men i forhold til Trygderettspraksis har den liten vekt. Når det kommer til NAV`s rundskriv av 18.12.2006. om foreldrepenger, som består av juridiske uttalelser om foreldrepenger, og som i stor grad er bindende for NAV kontorene, får denne først og fremst betydning for NAV og NAV Klageinstans. Rundskrivet om foreldrepenger blir sett på som kodifisering av praksis, og tillegges samme vekt som praksis fra NAV.¹⁶ Rundskriv har imidlertid blitt sett bort fra av Høyesterett i Rt 2005 side 548, da de etter rettens mening stred mot forarbeidene til loven.¹⁷

Reelle hensyn, kan tillegges en viss vekt, men man skal ikke sette seg utover lovens ordlyd. Reelle hensyn blir ikke tillagt større vekt enn lov, forskrift, rettspraksis og trygderettspraksis, men kan være avgjørende der flere rettskilder står mot hverandre. Da kan man legge vekt på å oppnå et godt resultat. Reglene om foreldrepenger bør tolkes i samsvar med formålene til loven, sikring av inntekt, inntekstutjevning, hensynet til barnets beste og likestillings og forenklingshensynet som i denne avhandlingen vil få en stor plass.

Jeg vil til en viss grad trekke linjer til annen Nordisk rett, EU-rett og andre lands rett der det passer.

1.4 Veien videre.

Jeg vil først i kapittel 2 gå nærmere inn på vilkårene for rett til foreldrepenger. Deretter vil jeg i kapittel 3 ta for meg utmåling av foreldrepenger, det vil si både beløp og stønadsperioden. Likestillingsvurderinger og forenklingvurderinger vil drøftes fortløpende opp mot de ulike bestemmelsene i begge kapitlene. I kapittel 4 vil gi en beskrivelse av foreldrepeng-

¹⁶ Kjønstad (2009) side 53-55.

¹⁷ Rt 2005 s.548.

er utenfor Norges grenser. Til slutt vil jeg i kapittel 5 gi en oppsummering med mine refleksjoner og tanker.

2 Vilkår

2.1 Oversikt

Dette kapitlet tar for seg vilkårene for rett til foreldrepenger, hvem som er berettiget til å ta ut foreldrepenger, hvilke krav som stilles til de, vilkår for når uttaket må skje, utsettelse og særlig om fedres rettigheter.

Vilkåret om medlemskap i trygden er generelt og gjelder for alle ytelser i folketrygdloven, ellers er de fleste andre vilkårene beregnet på foreldre som skal ta ut foreldrepenger.

2.2 Personkrets.

For å få rett til foreldrepenger er det et generelt vilkår at vedkommende må være medlem av folketrygden, jf § 14-2 jf 2-1 til § 2-17. Alle som er bosatt i Norge er pliktige medlemmer av folketrygden, men det finnes visse unntak. Jeg vil ikke gå nærmere inn på medlemskap i folketrygden her, men nøyer meg med å vise til kapittel 2 i folketrygdloven og Asbjørn Kjønstad's Folketrygdloven med kommentarer.

Det er det barnets foreldre som har rett på fri, jf arbeidsmiljøloven § 12-5, Det kan være far og mor, adoptivforeldre eller den som har den daglige omsorgen for barnet. Det er omsorgen det legges vekt på, ikke at vedkommende har foreldreansvaret etter barneloven.¹⁸¹⁹

Om man har omsorgen for et barn kan man ha rett til permisjon men ikke foreldrepenger. Det fremkommer ikke klart av ordlyden hvem som omfattes av begrepet far eller mor etter folketrygdloven. Et hensyn bak fellesbetegnelsen foreldrepenger var imidlertid å fremheve at den gjaldt like mye for mor og far, i motsetning til det tidligere begrepet fødselspenger

¹⁸ Koll Larsen (1997) side 16.

¹⁹ Barneloven, 8. april 1981 nr 7.

som de fleste antok at bare kunne tas ut av mor. Fokuset ble også rettet mot foreldreskapet, ikke om man var biologiske eller adoptivforeldre.²⁰ Barnets biologiske far/mor ble på denne måten likestilt med adoptivfar/mor etter lovendringen 1. januar 2007. Krav på foreldrepenger er det dermed barnets biologiske foreldre eller adoptivforeldre som har. Foreldrepenger kan ytes til barnets far eller mor ved fødsel og ved adopsjon av barn under 15 år, jf § 14-5.

Den som er gift med barnets mor, blir automatisk sett på som barnets far, etter pater est-regelen i barneloven § 3. Er man samboere må man anerkjenne farskapet, og først da blir man ansett som far. Man må altså være far for å få rett til foreldrepenger og fedrekvote, det holder ikke å være samboer. Det kan stilles spørsmål om dette er rettferdig. I dagens samfunn lever mange i samboerforhold, og dette kan tilsi at samboere burde ha like rettigheter som gifte.²¹

Når det gjelder adoptivforeldre kommer det to tilleggskrav for rett til foreldrepenger jf Ot.prp. nr. 29 (1995-1996), barnet må være under 15 år og det må være snakk om fremmed adopsjon. Fremmed adopsjon vil si at man adopterer et barn som ikke tidligere har noen tilknytning til familien, gjerne fra utlandet. Man kan derfor ikke kreve foreldrepenger om man adopterer sin ektefelles barn, med unntak for om stønadsperioden enda løper, noe som gjerne blir omtalt i forarbeidene som tidlig stebarnsadopsjon.²² Dette har betydning for partnerskap der man ofte tidlig adopterer den andres barn. Da får man full rett på foreldrepenger.

Det er et vilkår for foreldrepenger at det må ha skjedd en fødsel eller omsorgsovertagelse.

²⁰ Ot.prp. nr 104 (2004-2005), side 8.

²¹ Syse (2008).

²² Ot.prp. nr 5 (2006-2007).

Etter gjeldende norsk rett er det kun juridisk far og mor som kan motta foreldrepenger, jf folketrygdloven § 14-5 og barneloven § 2. Etter barneloven fremkommer det klart av ordlyden at det er den som føder barnet som er barnets mor.

Ved benyttelse av surrogati er det en annen som føder barnet, selv om hun ikke er mor til barnet i biologisk forstand. Hun kan ha fått både egg og sæd inseminert av de som ønsker å bli foreldre, men som av ulike grunner ikke kan eller vil bli gravide. I Norge er det ikke lov å bruke eller være surrogatmor, men det er ingenting i veien for norske par kan få utlevert egg, og få de satt inn hos surrogatmor i land der surrogati anerkjennes. Det kommer klart frem i barneloven § 2 og folketrygdloven § 14-5 at barnets mor er den som selv har født det eller adoptert det, og at avtale om fødsel for en annen kvinne ikke er bindende, se TTR-2011-2150.

I denne aktuelle kjennelsen ble søknad om foreldrepenger avslått, med den begrunnelse at mor etter norsk lov ikke var juridisk mor. Foreldreparet hadde fått dom fra ett sør-amerikansk land på at de hadde fått overført de juridiske rettighetene for barna til seg, og spørsmålet var om man i Norge kunne sette dommen til side. Dommen fikk ikke betydning for retten til foreldrepenger, foreldrene ble ansett som både biologiske og juridiske foreldre, men problemet var at barna ikke var født av mor her i landet. Det drøftes i premissene i kjennelsen hvorvidt dette kan være brudd på likhetsprinsippet, at barn og foreldre i disse situasjonene ikke skal få være sammen uten å lide økonomisk tap, men dette ble ikke tillagt vekt. Konklusjonen ble at dersom en annen kvinne enn den som føder skal bli barnets mor, må dette skje gjennom adopsjon.²³

En annen liknende sak er TTR-2011-1641. Her ble det også slått fast at mor er den som føder eller adopterer barnet, og det er kun hun som har rett på foreldrepenger. En interessant ting å legge merke til å stille spørsmål ved i denne kjennelsen, er at NAV-ansatte først

²³ TTR-2011-2150.

hadde sagt at foreldrene hadde krav på foreldrepenger, noe foreldrene hadde lagt til grunn var korrekt informasjon, noe som så viste seg å være feil. Trygderetten sluttet seg til at dette ikke førte til rettigheter som er bedre enn det gjeldende regelverket, men at dersom man har lidd et økonomisk tap kan dette erstattes i henhold til skadeerstatningsloven § 2-1.²⁴ I premissene ble det stilt spørsmål om hvorfor ikke NAV ansatte klarte å gi opplysninger om korrekt gjeldende rett. Man antok at de bevisst ikke feilinformerte publikum. Selv lurer jeg på om dette var en enkelthendelse eller om de ikke forstår de gjeldende reglene? Er da loven forenklet nok?²⁵

Etter brev fra barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet datert 26. mars 2010, som er tatt inn i NAV sine retningslinjer og som skal presisere reglene om foreldrepenger, står det også:

”Når par bosatt i Norge inngår avtaler med surrogatmødre i utlandet, vil mannen kunne være biologisk far til barnet og juridisk far etter barnets fødselslands rett. Det samme gjelder for enslige menn som er bosatt i Norge. Farskapet må da anerkjennes etter barnelovens § 85 for at det skal kunne legges til grunn som gyldig her i landet. Farens ektefelle eller registrerte partner kan søke om stebarns-adopsjon for å få det juridiske foreldreskapet overført fra surrogatmoren til seg”.²⁶

Her må man igjen være oppmerksom på § 14-5 tredje ledd, man har ikke rett på foreldrepenger når man adopterer sin ektefelles barn, med unntak for om stønadsperioden fortsatt løper. Far blir far uansett, mens mor må ved for eksempel surrogati søke om å adoptere sitt eget barn for og få rett til foreldrepenger. Homofile par kan derfor bli foreldre og få rett på foreldrepenger. Hva med lesbiske par? Er det rettferdig?

Når det gjelder lesbiske par er denne urettferdigheten blitt forsøkt rettet på ved å gi rett til å bli vurdert for assistert befruktning, og at morens partner kan søke om medmorskap jf bar-

²⁴ Skadeerstatningsloven, 13. juni, 1969, nr. 26.

²⁵ TTR-2011-1641.

²⁶ Rundskriv, barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 26. mars 2010.

neloven § 4a.²⁷ Selv om det ikke fremgår direkte av ordlyden, fremgår det av retningslinjene at medmorskap skal behandles etter reglene for far, og at medmor da skal kunne få rett til foreldrepenger og fedrekvote.

Jeg har vanskelig for å finne noen klare begrunnelser i forarbeider og rettspraksis for hvorfor ikke surrogati skal gi rett til foreldrepenger, når det enda ikke er forbudt for norske par å bruke surrogatmor i utlandet. Reelle hensyn taler for at disse barna har like mye behov for å være hjemme sammen med mor og far det første leveåret, uten at mor og far skal lide økonomisk tap. For disse barna spiller det ingen rolle hvem som har født de, de er elsket og elsker like mye sine egne foreldre som om de skulle blitt født av egen mor. På den annen side kan jeg jo se at kvinner i fattige land der surrogati er anerkjent, kanskje blir offer for å føde rike kvinners barn mot penger, fordi de ikke ser noen annen utvei. Men her må man skille mellom det å gjøre surrogati ulovlig og rett til foreldrepenger. Om benyttelse av surrogati i utlandet hadde vært ulovlig hadde det jo vært klart at man ikke skulle ha hatt rett til foreldrepenger, men når det ikke er det, hvor er begrunnelsen for at man ikke skal ha rett til foreldrepenger. Uansett ser man jo at dette er noe som eskalerer seg og blir mer og mer etterspurt. Jeg er enig med Syse, i at det er behov for en gjennomgang av de uklare reglene om anerkjennning av foreldreskap, når dette kan foregå på andre måter enn adopsjon.²⁸

Ut ifra ovenstående med hensyn til de berettigede til foreldrepenger, syntes jeg loven fremstår som ganske snever. Den tar i liten grad hensyn til levemønsteret og utviklingen i dagens samfunn og de forskjellige måtene å kunne få barn på. Biologiske og adoptivforeldre er kanskje blitt mer likestilte, mens foreldrepengerrettighetene til biologiske foreldre og de som ikke kan føde sitt eget barn og får barn ved hjelp av surrogati fortsatt står langt unna hverandre.

²⁷ Jf. Bioteknologiloven, 5. desember 2003, nr 100, kapittel 2.

²⁸ Syse (2008).

2.3 Opptjeningsvilkår for rett til foreldrepenger.

2.3.1 Utgangspunkt.

I § 14-6 oppstilles ytterligere 3 vilkår for rett til foreldrepenger. Alle må være oppfylt for at man skal ha rett på foreldrepenger.

2.3.2 Krav om yrkesaktivitet

Rett til foreldrepenger må opptjenes gjennom yrkesaktivitet. Det er ikke et krav om at man må være arbeidstager, man kan også være selvstendig næringsdrivende eller frilanser. Begge foreldrene kan opptjene egen rett til foreldrepenger, jf Ot.prp. nr. 52 (1999-2000). Dette var nytt i 2000 da fedre fikk en selvstendig rett til foreldrepenger. Dette innebærer at far dersom han oppfyller vilkårene, kan ta ut foreldrepenger om mor for eksempel ønsker og gå tilbake til arbeid eller er student, eller foreldrene vil dele stønadperioden mer likt mellom seg.

Kravet til yrkesaktivitet gjelder likevel ikke absolutt, jf § 14-6 tredje og fjerde ledd. Om man i opptjeningsperioden mottar dagpenger for arbeidsløshet, sykepenger, stønad ved barns sykdom eller foreldrepenger (etter kapittel 4, 8, 9 eller 14) blir dette sett på som ytelser som er godtatt i stedet for lønn. Dette er fordi de opprinnelig erstatter bortfall av inntekt på grunn av ulike situasjoner som kan oppstå i livet. Likestilt med yrkesaktivitet er også mottak av lønn v/permisjon i forbindelse med videre/etterutdanning, ventelønn, vartpenger, etterlønn fra arbeidsgiver eller avtjening av militær- eller siviltjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste.

2.3.3 Opptjeningstiden.

Det andre vilkåret som oppstilles i § 14-6 er at inntekten må være pensjonsgivende i 6 av de 10 siste månedene før uttaket begynner. Vilket for opptjeningstid er absolutt. Derimot må man ikke ha jobbet disse månedene sammenhengende. For eksempel kan man jobbe de

to første månedene i svangerskapet, være to måneder syk, for så og jobbe de 4 neste månedene.²⁹ Vilkåret gjelder for mor.

Kjønstad har stilt spørsmål om skjæringstidspunktet kan virke diskriminerende for barnets mor. Moren/adoptivmoren må ha opptjent rett til foreldrepenger før fødsel/omsorgsovertagelsen, mens barnets far/adoptivfar kun må ha opptjent retten før han skal ta ut foreldrepengene, han har da et år lenger på seg til å tjene opp rettighetene sine i forhold til barnets mor.³⁰ Han kan altså opptjene retten til foreldrepenger 6 måneder etter fødsel.³¹

Det har alltid vært en forskjell mellom biologiske og adoptivforeldre, fordi tre uker før og seks uker etter fødsel er forbeholdt den biologiske moren, noe adoptivmor ikke har rett på. Derfor kan ikke biologiske foreldre velge hvem som skal starte stønadsperioden, i motsetning til adoptivforeldre som har større frihet til å velge å dele stønadsperioden som de selv vil.³² Noe som har medført en del uklarheter om når opptjeningstiden for adoptivmor skal være oppfylt.

Vi har en dom på dette fra lagmannsretten, LA-2008-70679. Den omhandler et adoptivforeldrepår, som overtok omsorgen for et barn 3. januar 2007. Den nye loven som skulle være vesentlig forenklet, stred mot tidligere gjeldende rett på når adoptivmor måtte ha opptjent rett til foreldrepenger, som før og i dag er ved omsorgsovertagelsen. Ordlyden den gang var klar, og talte for at begge foreldrene kunne opptjene foreldrepenger frem til uttaket, slik § 14-10 første og annet ledd den gang lød.³³ Det var den gang ikke gjort noen forskjell mellom adoptiv far og mor. Hvorfor det ikke var gjort, står som et ubesvart spørsmål den dag i

²⁹ Koll Larsen (1997) side 30.

³⁰ Kjønstad (2009) side 99.

³¹ Kjønstad (2007) side 658.

³² Ot.prp. nr. 104 (2004-2005), side 7.

³³ jf lov 21. april 2006 nr. 10, ikrafttredelse 1. januar 2007, § 14-6.

dag. Folketrygdloven av 11. desember 1998 nr. 70 § 14-14 tredje ledd og dagens lov endret 27. juni 2008 § 14-6 første ledd 3 punktum sier klart at adoptivmor må ha opptjent rett til foreldrepenger ved omsorgsovertagelsen. I dommen ble det drøftet for og mot om når det var ment at opptjeningstiden for adoptivmor burde være oppfylt. Argumenter som talte for at opptjeningstiden burde være oppfylt ved uttaket, var blant annet ordlyden til paragrafen, hensynet til likhet mellom kvinner og menn, at adoptiv foreldre i motsetning til biologiske foreldre stiller helt likt fysisk og medisinsk og klarhet i loven. Argumenter som talte mot at opptjeningstiden skulle være oppfylt først ved foreldrepengeuttaket, var at adoptivforeldre ble bedre stilt enn biologiske foreldre, tidligere gjeldende rett og senere lovgivning. Lagmannsretten la vekt på at det etter lovendringen av folketrygdloven i 2007, ikke kom klart frem av lovteksten når adoptivmor måtte ha oppfylt opptjeningskravet for å ha rett til foreldrepenger, og at den da naturlige forståelsen må være at hun selv må ha oppfylt kravet når hun selv skal ta ut pengene. Målet med den nye loven var at den skulle være enkel og tilgjengelig for brukerne, og at gjeldende rett var det som fremkom av ordlyden. Det var heller ikke noe i loven som talte for at adoptivmor og adoptivfar skulle forskjellsbehandles. De la også vekt på at å stille opptjeningskrav til mor, kunne sette henne i en svakere stilling enn adoptivfar og dermed oppfattes som forskjellsbehandling av kjønn. På denne bakgrunn kom retten frem til at folketrygdloven av 1. januar 2007, kapittel 14, gav adoptivforeldre lik rett på når de måtte ha opptjent rett til foreldrepenger.³⁴

Dette ikke er gjeldende rett i dag, men ett eksempel på et problem som har oppstått gjennom tiden. Selv om man forenkler en lov som skal gjøre den lettere å forstå kan det oppstå problemer som gjør at den må endres, når lovgiver finner ut at den kan tolkes på andre måter enn den det som var meningen. Jeg slutter meg til dommen LA-2008-70689 hvor det fremkommer at det er ikke domstolenes oppgave å korrigere loven, hvis ordlyden er klar og den ikke stemmer overens med lovgivers vilje, må lovgiver selv rette opp i dette. Borgere og domstolene må kunne stole på at det som står i loven er riktig og gjeldende rett.

³⁴LA-2008-70679.

Hvilket likestillingshensyn som bør ivaretas mest, hensynet mellom menn og kvinner, eller biologiske foreldre og adoptivforeldre, finnes det ikke noe klart svar på. Lovgiver har ment at hensynet mellom biologiske og adoptivforeldre skal komme først, altså at mødre skal ha samme skjæringstidspunkt. Andre vil nok mene at om man først skal kjempe for likestilling mellom menn og kvinner, burde man gå hele veien. Det som hadde vært mest rettfærdig i dette tilfellet ville da blitt at foreldrene selv kunne valgt hvem som skulle begynne stønadsperioden, og den som begynte stønadsperioden måtte da ha oppfylt vilkårene til foreldrepenger. Dette kan i noen tilfeller være skadelig for den biologiske morens helse, men sett fra en annen side, har ikke hun opptjent rett til foreldrepenger kan hun få lik mulighet til å gjøre dette som far.

TTR-2011-1153, er en kjennelse og et eksempel som viser klart hva som er gjeldende rett om akkurat opptjeningstiden. Den ankende part hadde kun arbeidet 5 måneder og 16 dager. Hun anførte blant annet at feilinformasjon fra NAV burde medføre omgjøring av vedtaket. Av rettens begrunnelse fremkommer det at *”kravet om seks måneders opptjenings tid er absolutt.”* Den ankende part oppfylte ikke dette kravet. Rimelighetsbetraktninger ble ikke tillagt vekt, selv om NAV hadde gjort en saksbehandlingsfeil. NAV som er anke motparten i Trygderetten uttaler at det i denne bestemmelsen ikke blir utøvd skjønn eller gjort unntak for alminnelige rimelighetsbetraktninger.³⁵

Saken viser at 6 måneder er 6 måneder, og at det ikke gjøres unntak for om man mangler noen dager. Hadde man ikke utøvd dette slik det står i loven, og gitt unntak for noen dager her og der i ulike saker, ville dette kunne medført urettferdig forskjellsbehandling.

Et særlig spørsmål oppstår i de tilfeller hvor den som søker om foreldrepenger har mottatt etterlønn fra arbeidsgiver, med tanke på opptjeningsperioden. Etterlønn fra arbeidsgiver vil

³⁵ TTR-2011-1153.

si at man får utbetalt et visst beløp for å fratre sin stilling, noe som i dagens samfunn ofte går under navnet fallskjermer. Spesielt med disse ordningene er at man mottar lønn opptil måneder etter avsluttet arbeidsforhold. Dette kan skje både ved engangsutbetaling eller som løpende ytelse. I forarbeidene har man sett på hvordan etterlønn skal beregnes i forhold til opptjeningstiden, og etterlønn ble inntatt i loven fra og med 1. januar 1999, tidligere 14-4 tredje ledd, i dag § 14-6 fjerde ledd bokstav d. Engangsutbetalinger, såkalte ”fallskjermer” var det enighet om at skulle holdes utenfor, mens etterlønn som ble utbetalt månedlig etter avsluttet arbeidsforhold, skulle likestilles med utbetaling av dagpenger, som ble ansett som yrkesaktivitet.³⁶ Definisjonen på etterlønn var ”en ikke-lovregulert ytelse til ikke-offentlig ansatte”.³⁷ Det betød ikke at offentlig ansatte som mottok etterlønn ikke opptjente rett til foreldrepenger, fordi dette ble godtatt i praksis. Poenget var at den måtte bli utbetalt løpende, i løpet av 6 av de 10 siste månedene før fødsel. Tidligere gjeldende rett gjorde at man måtte være oppmerksom på dette, fordi det kunne få store konsekvenser for en arbeidstager å velge en engangsutbetaling, da dette ikke inngikk i foreldrepengeberegningen.

Det skal sies at trygderettspraksis gikk litt i alle retninger, og hvorfor den gjorde dette var nok mer et tegn på at det var behov for å fastsette en klarere bestemmelse som samsvarte bedre med rimelighetshensyn.³⁸

I TTR-2001-4052, kom retten frem til at engangsutbetalingen kunne ansees som lønn, men på grunn av ordlyd og forarbeider ble vedtaket om avslaget opprettholdt.³⁹

I TTR-2002-4598, gjorde Trygderetten helomvending. I denne saken hadde en person ikke fått dagpenger fordi hun hadde fått utbetalt ett engangsbeløp tilsvarende 9 måneders etterlønn fra arbeidsgiver. Retten fant det meget urimelig dersom ytelsen skulle blitt ansett for-

³⁶ Ot.prp. nr 62 (1997-1998).

³⁷ Ot.prp. nr 62 (1997-1998), side 7.

³⁸ Se også TTR-1998-533.

³⁹ Ot.prp. nr 104 (2004-2005).

skjellig fra kapittel 4 til kapittel 14 i folketrygdloven. Retten la også vekt på formålet med innføring av § 14-4 tredje ledd bokstav d, likebehandling av etterlønn og dagpenger, og at det bare var tilfeldigheter som avgjorde hvordan man fikk utbetalt etterlønnen. Etter dette ble engangsytelser som utgjorde det samme som lønn for en viss periode, likestilt som løpende etterlønn, av trygdeetaten.⁴⁰

Departementet krevde lovendring, og det ble i forarbeidene lagt frem forslag om at også engangsutbetalinger skulle gi rett til opptjening av foreldrepenger, dersom den ble ansett som lønn skattemessig. Det var som tidligere nevnt, rene tilfeldigheter som gjorde om utbetalingen skjedde som engangsutbetaling eller løpende, men bakgrunnen for den var jo det samme. Etter daværende regelverk spilte det ingen rolle i forhold til dagpenger om ytelsen kom i form av engangsutbetaling eller som løpende ytelse, man fikk ikke dagpenger for den perioden engangsytelsen var ment og dekke. Begrunnelsen bak forslaget var derfor å oppnå et mest mulig ”helhetlig” regelverk. Engangsytelsen blir dividert på den gamle månedslønnen vedkommende hadde direkte forut for oppsigelsen, og slik skal man da komme frem til hvilken periode den gjelder for.⁴¹ For arbeidstagere medfører ikke dette lenger en uro, på den måten at de ikke vet om de har krav på foreldrepenger eller ikke. De vil heller ikke på grunn av tilfeldigheter falle utenfor foreldrepengeordningen, om de har en arbeidsgiver som utbetaler sluttpakken som en engangsytelse, og de selv ikke hadde vært klar over retts-tilstanden.

Man kan vel kanskje si at rettsstilstanden har blitt klarere, mer likestilt og rettferdig etter lovendringen i 2007.

⁴⁰ Ot.prp. nr 104 (2004-2005) side 14.

⁴¹ Ot.prp. nr 104 (2004-2005) side 15.

2.3.4 Minimumskrav til inntekt.

Det tredje vilkåret etter folketrygdloven § 14-6 andre ledd, er at inntekten må tilsvare minst ½ G. Dette gjelder for begge foreldrene. Stortinget fastsetter grunnbeløpet hvert år, og de siste årene har de fastsatt grunnbeløpet med virkning fra 1. mai. I 2012 tilsvarte grunnbeløpet 82 122 kr.⁴²

I henhold til bestemmelsen må inntekten være pensjonsgivende jf § 14-6 jf § 3-15, som tilsvare personinntekt etter Skatteloven § 12-1.⁴³ Personinntekt omfatter blant annet fordel vunnet ved arbeid det vil si bruttoinntekt fra arbeid jf skatteloven § 5-10, pensjon, arbeidsavklaringspenger, engangsutbetalinger fra pensjonsordninger, godtgjørelse til deltager for arbeidsinnsats i deltagerliknende selskap og introduksjonsstønad. Det fremgår ikke klart av ordlyden, men rettspraksis fra Trygderetten legger opp til at også utenlandsk inntekt selv om man ikke skatter til Norge, men om man har tegnet frivillig medlemskap, vil gi rett til foreldrepenger. Det er bred enighet om at dersom « inntekten ville vært pensjonsgivende om vedkommende hadde vært skattlagt i Norge» oppfyller man kravet til pensjonsgivende inntekt.⁴⁴ En rekke kjennelser, retningslinjer og reelle hensyn støtter denne tolkning.⁴⁵ Når utenlandske arbeidstagere bosatt i Norge velger å tegne tilleggsforsikring for å få rettigheter etter kapittel 14 om foreldrepenger, ville det blitt sett på som høyst urimelig dersom de ikke hadde fått det.

Hva som ligger i begrepet skatterettslig inntekt går jeg ikke nærmere inn på her.⁴⁶

⁴² Regjeringen.no, 2012. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/pressesenter/pressemeldinger/2012/regulering-av-grunnbelopet-og-pensjonene.html?id=682584>

⁴³ Skatteloven, 26. mars, 1999, nr. 14.

⁴⁴ TTR-2012-1571.

⁴⁵ TTR-2006-256 og TTR-2007-3827.

⁴⁶ Se Zimmer (2009) eller Norsk internasjonal skatterett (2011).

2.3.5 Konklusjon

Opptjeningsvilkårene for rett til foreldrepenger fremstår som relativt enkle å forstå. Det fremgår klart av lovteksten hva som omfattes av begrepet yrkesaktivitet og ½ G. Opptjeningstiden er absolutt, og veier heller ikke mye tvil.

2.4 Vilkår for tidspunkt for uttak av foreldrepenger.

2.4.1 Utgangspunkt.

Første, andre og tredje ledd i § 14-10 oppstiller vilkår for når uttak av foreldrepenger kan skje, noe som også kunne blitt fremstilt under kapittel 3.3 om stønadsperioden, men på grunn av en mer ryddig fremstilling velger jeg og ikke dele opp bestemmelsen og gi en redegjørelse for den her. Den andre delen oppstiller vilkår som må foreligge under uttaket. I denne bestemmelsen er også noen av vilkårene greie å forstå og trenger ikke noen videre forklaringer, andre vil jeg gi en dypere redegjørelse for.

2.4.2 Tidspunkt for uttak.

Foreldrepenger kan tidligst tas ut 12 uker før fødsel, og senest tre uker før fødsel. Selv om lovteksten kan virke noe uklar, gjelder dette bare for mor.⁴⁷ Senest tre uker før fødsel er fordi morens og barnets helse skal ivaretas, og kroppen forberedes på det som skal skje. Far kan ikke ta ut foreldrepenger før tidligst 6 uker etter fødsel. Han har likevel krav på omsorgspermisjon de to første ukene etter fødsel, for å kunne være hjemme og ta seg av mor og barn, vel og merke uten lønn jf arbeidsmiljøloven § 12-3. Dette er fordi barnet i denne perioden er avhengig av mors omsorg, nærhet og amming, og for at mors kropp skal kunne få restituere seg etter en tøff påkjenning. Det er unntak for flerbarnsfødsler.

⁴⁷ Kjøenstad (2007) side 666.

Ved adopsjon kan foreldrepenger tidligst tas ut ved omsorgsovertagelsen, selv om man har fått permisjon fra arbeidet før omsorgsovertagelsen som reguleres av arbeidsmiljøloven § 12-3 annet ledd.⁴⁸

Foreldrepenger må tas ut innen tre år etter fødsel eller omsorgsovertagelsen. Denne grensen kan ikke overskrides, den er absolutt, selv om man utsetter foreldrepengeuttaket eller tar ut graderte foreldrepenger.⁴⁹ Et problem som kan oppstå med denne fristen er i de tilfeller foreldre har fått avslag på foreldrepenger fra NAV. Saksbehandlingstiden i NAV kan være lang, og før en anke til Trygderetten, er saken også innom NAV Klageinstans. Dette kan medføre uthaling av tiden, noe som kan medføre tap om ikke av hele foreldrepermisjonen, men i hvert fall deler av den, selv om man skulle fått medhold i Trygderetten. Dette kan også være urettferdig for de som ikke har råd til å ta ut ulønnet permisjon i påvente av klagebehandlingen. De som er ressurssterke har kanskje mulighet til å legge ut pengene eller klare seg på en inntekt. Treårsfristen kan altså medføre at de dårligere stilte i samfunnet vårt taper retten til foreldrepenger, noe som kan være et tegn på at likestillingshensynet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt for alle grupper i samfunnet av lovgiver.

2.4.3 Vilkår som må foreligge under uttaket.

Etter § 14-10 fjerde ledd, må man ha omsorgen for barnet. Dette gjelder likevel ikke for moren de 6 første ukene etter fødsel. Omsorgsbegrepet tolkes forskjellig ut ifra hvilken lov det står i. I forbindelse med foreldrepenger vil jeg ta utgangspunkt i barneloven § 30, der det i forarbeidene uttales blant annet at i barnets første leveår er det foreldrenes ansvar og vise omsorg, omtanke og sørge for barnet.⁵⁰ Omsorgsbegrepet har ikke noe fast rettslig innhold, uttaler Høyesterett i RT-1995-54, man må tolke den enkelte lovbestemmelse for å

⁴⁸ Kjønstad (2007) side 667.

⁴⁹ Kjønstad (2007) side 667.

⁵⁰ NOU 1977:35, s 123.

finne ut hva som skal legges i begrepet.⁵¹ Ut i fra ren språklig forståelse i konteksten om foreldrepenger, vil det å ha omsorgen for barnet bety man har det daglige ansvaret for at barnet får den oppmerksomhet, omtanke og dekket sine behov som den trenger i løpet av det første leveåret. Noe som må innebære at mor eller far ikke kan være i arbeid. Det er mye litteratur på dette området som jeg ikke går nærmere inn på, men som jeg har henvist til i fotnotene.⁵²

At man ikke kan være i arbeid å ha den daglige omsorgen for barnet følger også av § 14-16.⁵³

Videre kreves det at foreldrenes samtidige uttak ikke skal overstige 100 % av avlagt sats. For eksempel ved gradert uttak av foreldrepenger, som jeg vil komme tilbake til senere. Det er unntak for flerbarnsfødsler, adopsjon av flere barn samtidig og uttak av fedrekvote.

Til slutt er det også et vilkår at foreldrepenger må tas ut sammenhengende fra det tidspunktet uttaket starter, med mindre det finnes unntak for dette i loven, for eksempel i § 14-11 reglene om utsettelse av foreldrepenger og § 14-16 reglene om gradert uttak.

2.4.4 Konklusjon.

Man bør vurdere om treårsfristen i § 14-10 burde utvides, eventuelt utvide den i særlige tilfeller hvor det strides som rett til foreldrepenger. Det burde også kanskje være mer opp til familien selv å bestemme om mor og barn virkelig trenger 6 ukers rekreasjonstid etter fødsel. Slike ting er svært individuelt og kan sees på som en evighet for de mødre som kanskje syntes det er vanskelig å være alene hjemme med et nyfødt barn. Når familien kan

⁵¹ HR-1995-54.

⁵² Se, Rettsdata, tilbakeføring av barn etter omsorgsovertagelse, 2003. side 95. Backer: Barneloven med kommentarutgave, side 139-140. Trude Haugli, 2000, 2 utgave, side 115-126, samværsrett i barnevernssaker.

⁵³ Koll Larsen (1997) side 32.

bestemme selv hvor lenge mor skal være hjemme, oppnår man ikke bare større likestilling med adoptivforeldre men også mellom far og mor. Jeg savner ellers en klarere definisjon på omsorgsbegrepet i akkurat denne bestemmelsen.

2.5 Vilkår for utsettelse av foreldrepengeuttak.

2.5.1 Utgangspunkt.

Mulighetene man har for utsettelse av stønadsperioden er regulert i § 14-11. Dette er et unntak fra regelen om at foreldrepenger skal tas ut sammenhengende. I henhold til NAV's praksis må man søke om utsettelse på forhånd, blant annet når man leverer søknaden om foreldrepenger.⁵⁴ Om noen av de nevnte vilkårene ikke foreligger og man utsetter foreldrepengeuttaket på andre grunnlag, vil man kunne miste hele eller deler retten til foreldrepenger. To av hensynene bak bestemmelsen om utsettelse er i de tilfeller hvor den andre forelderer ikke har anledning til å overta foreldrepengene, eller særlig stort behov for utsettelse er det i de tilfeller hvor man er enslig, og hvor overføring av foreldrepengene er helt utelukket.⁵⁵

Et vilkår for utsettelse av stønadsperioden er at stønadsperioden må tas ut sammenhengende i minst 30 dager (6 uker) før uttak kan utsettes. For mor vil ikke dette ha betydning når hun har tatt ut de obligatoriske 6 ukene etter fødsel, men for far dersom bare han har oppjent rett til foreldrepenger eller ved adopsjon vil dette få betydning.⁵⁶

⁵⁴ Se Rundskriv, 2006.

⁵⁵ Ot.prp. nr 7 (1993-1994).

⁵⁶ Kjønstad (2007) side 671.

2.5.2 Lovbestemt ferie.

Det første alternativet er a) lovbestemt ferie, som man har krav på selv om man er hjemme med sitt eget barn, jf ferieloven § 9 nr. 2.⁵⁷

Storingsrepresentanter er en yrkesgruppe som ikke ansees som arbeidstagere i lovens forstand, og de følger heller ikke under ordlyden i bokstav a. Det fremkommer allikevel av retningslinjene til bestemmelsen hvor det vises til et brev sendt fra barne- og familiedepartementet 18. juni 1999, at også stortingsrepresentanter skal ha samme mulighet til og utsette foreldrepengeperioden. Dette ble gjort ved en utvidende tolkning av § 14-7 fjerde ledd 2 punktum, at beregnet ferie skal gis samme rettigheter som lovbestemt ferie etter ferieloven.⁵⁸

Dette kan jo virke litt spesielt og kanskje litt urettferdig, når de som er med og skal vedta lover i dette landet, tolker loven utvidende til fordel for seg selv. For at vilkåret skal være mest mulig rettferdig burde man kanskje heller komme opp med en løsning som også gjelder for selvstendig næringsdrivende og frilansere.

2.5.3 Tilbake til arbeid.

Det andre alternativet er b) om man går tilbake til inntektsgivende arbeid på heltid, det vil si at om man tar opp igjen arbeidet i stønadsperioden. Dette kan man gjøre etter avtale med arbeidsgiver eller NAV.⁵⁹

Etter andre ledd må det foreligge skriftlig avtale mellom arbeidstager og arbeidsgiver eller frilanser/selvstendig næringsdrivende og NAV, dersom stønadsmottageren skal utsette stø-

⁵⁷ Ferieloven, 29. april, 1988, nr. 21.

⁵⁸ Rundskriv NAV, § 14-11, 18.12.2006.

⁵⁹ Se Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) side 30 (kapittel 7.6.3).

nadsperioden eller alternativ b. I arbeidsavtalen må det fremkomme at stønadsmottageren skal arbeide fulltid.⁶⁰

2.5.4 Egen sykdom

Det tredje alternativ er c) utsettelse av stønadsperioden på grunn av sykdom eller skade hos stønadsmottakeren som gjør at man er helt avhengig av hjelp til og ta seg av barnet eller at man er innlagt på helseinstitusjon.⁶¹ Se også punkt 2.6.3.3 der jeg kommer nærmere inn på sykdomsvilkåret og begrepet «helt avhengig av hjelp», som går igjen i denne bestemmelsen, bestemmelsen om uttak av fedrekvote og fars rett til å ta ut foreldrepenger.

Legeerklæring kreves etter forhold nevnt i bokstav c).

2.5.5 Sykdom hos barnet.

Det fjerde alternativet er d) sykdom hos barnet selv, når barnet er innlagt på helseinstitusjon. Da kan man ha rett til utsettelse av foreldrepenger, og i denne situasjonen motta pleiepenger etter folketrygdloven § 9-5 og § 9-3. Når barnet kommer ut igjen av helseinstitusjonen, går man tilbake til foreldrepenger.⁶² Man kan ikke utsette foreldrepengene om et annet barn er innlagt på sykehus, det må være det barnet som det ytes foreldrepenger for som er innlagt.⁶³

2.5.6 Konklusjon.

I § 14-11 kan man se at lovgiver har oppnådd ønsket om enkelthet. Bestemmelsen fremstår som lett forståelig. Ut ifra likestillingsperspektivet, kan man kanskje finne vilkåret om at

⁶⁰ Kjønstad (2007) side 671.

⁶¹ Se Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) side 23 (kapittel 6.7).

⁶² TTR-2009-313.

⁶³ TTR-2007-1560.

man må ha tatt ut 30 dager sammenhengende urettferdig at ikke skal gjelde for mor, men det gjelder jo på en måte for henne også da hun er pliktig til å ta ut 6 uker, som tilsvarer disse 30 dagene.

2.6 Særlige vilkår for far ved uttak av foreldrepenger og fedrekvote.

2.6.1 Utgangspunkt.

I dette kapittelet vil jeg ta for meg spesielle vilkår som bare gjelder for far. Jeg vil først behandle vilkårene for fars uttak etter de alminnelige reglene i § 14-13 jf § 14-14 og deretter vil jeg ta for meg særvilkår for fedrekvoten i § 14-12.

2.6.2 Vilkår for fars rett til å ta ut foreldrepenger.

2.6.3 Utgangspunkt.

Vilkårene for at far skal ha rett til å ta ut vanlige foreldrepenger på likt grunnlag som mor er regulert i § 14-13. Bestemmelsen stiller aktivitetskrav til mor for at far skal kunne ta ut vanlige foreldrepenger utover fedrekvoten.

2.6.3.1 Mor er i arbeid.

Det første vilkåret i § 14-13 bokstav a) er at far bare kan ta ut foreldrepenger dersom mor etter fødsel eller omsorgsovertagelse går ut i arbeid. Det å gå tilbake til arbeid har jeg behandlet tidligere og vil ikke gå nærmere inn på.⁶⁴

⁶⁴ Se avsnitt, 2.5.3.

2.6.3.2 Mor er under utdanning

Videre etter § 14-13 bokstav b) kan far ta ut foreldrepenger dersom mor tar offentlig godkjent utdanning på heltid eller § 14-13 c) tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid.

I forarbeidene fremkommer det hvilke utdanninger som godkjennes.⁶⁵ De fleste utdanninger som Lånekassen gir støtte til er ansett offentlig godkjente. Ved søknad om foreldrepenger til far må det legges ved opptaksbevis, bekreftelse på at utdanningen er påbegynt, og at man har rett til studielån fra Lånekassen. Man er også forpliktet til å gi beskjed dersom studiesituasjonen endrer seg.

2.6.3.3 Mor er syk

I de tilfellene der mor er syk eller innlagt på helseinstitusjon kan far ta ut foreldrepenger, jf § 14-13 d og e dette blir ansett som overføring av foreldrepenger, og her er det krav om legeerklæring. Ordlyden i bestemmelsen har reist spørsmål om hvor strengt sykdomsvilkåret for overføring av foreldrepenger fra mor til far er, og hvor strengt det bør være.

Det hender at den som har den daglige omsorgen for barnet blir syk og trenger hjelp. I noen særlige tilfeller kan man for en kortere eller lengre periode bli helt ute av stand til å ta seg av sitt eget barn og da kan det være behov for å overføre perioden med foreldrepenger fra mor til far. § 14-13 første ledd, d og e tar for seg tilfellene der mor blir så syk at hun er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller blir innlagt på helseinstitusjon. Hvor går grensen fra der man er så syk og trenger hjelp, til det man burde klare og ”takle” som mor?

Forarbeidene legger til grunn at far bør kunne tilkjennes rett til foreldrepenger når mor eller den av adoptivforeldrene som mottar foreldrepenger er ute av stand til å ta seg av barnet. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, ut ifra hvordan hun klarer og fungerer og omgås som forelder i forhold til barnet. Det skal også legges vekt på hvor sterkt skadeli-

⁶⁵ Ot.prp. nr. 52 (1999-2000), kapittel 4.3 og 5.2

dende barnet kan bli. Det fremgår klart av forarbeidene at influensa - liknende tilfeller og andre kortvarige sykdommer ikke gir rett til overføring av foreldrepenger. Helt avhengig må forstås slik at hun for eksempel kan gi barnet mat en gang om dagen, men trenger hjelp fra far til andre ting, det må altså ikke være snakk om total omsorgssvikt fra mors side. Noen eksempler er nevnt i forarbeidene, for eksempel revmatisk sykdom, store bekkenløsningssplager, besvimelsesanfall eller annen sykdom, som må fremkomme av legeerklæring.⁶⁶

Bakgrunnen for bestemmelsen var mer fleksibilitet rundt mors sykdom og å fremheve at far skulle kunne komme på banen og hjelpe til og bidra med omsorg til barnet. Denne utvidelsen av bestemmelsen fra kun og gjelde når mor er innlagt på helseinstitusjon, må sees i sammenheng med innføring og bakgrunnen bak fedrekvoten i 1993, og ønsket om økt deltagelse og omsorg fra fars side i barnets første leveår. Det ville kommet uheldig ut dersom far ikke kunne bidratt på hjemmebane når mor blir syk, da han samtidig hadde opptjent selvstendig rett til foreldrepenger.⁶⁷

Når det gjelder funksjonshemmende og uføre vil også dette kunne medføre at far skal kunne ta ut foreldrepenger om det foreligger omsorgsbehov. Men det er ikke uten videre slik at far skal kunne få foreldrepenger om mor er uføretrygdet, også her må det foreligge legeerklæring. I forarbeidene står det tydelig at ordlyden skal forstås slik at bestemmelsen omfatter både skade og sykdom.⁶⁸

Lovgiver ønsket et mer harmonisert sykdomsbegrep, og det ble det.⁶⁹ I dag gjelder det samme sykdomsbegrep for overføring av foreldrepenger etter § 14-13 første ledd bokstav d og e og utsettelse av foreldrepenger etter § 14-11 første ledd bokstav c og unntak fra fedre-

⁶⁶ Ot.prp. nr. 7 (1993-1994).

⁶⁷ Ot.prp. nr. 7 (1993-1994).

⁶⁸ Ot.prp. nr. 52 (1999-2000).

⁶⁹ Ot.prp. nr. 104 (2004-2005).

kvoten 14-12 tredje ledd. Dette var begrunnet i at sykdomsvilkårene var vanskelige og praktisere og at dette lett kunne ført til forskjellsbehandling. Dette medførte også at det skulle bli lettere og utsette stønadsperioden grunnet sykdom enn etter daværende gjeldende rett som skilte mellom utsettelse og overføring. Det ble også klart at mulighet for overføring av foreldrepenger kun noen dager i uka kunne være aktuelt i ulike tilfeller.⁷⁰

Selv om NAV har praktisert dette sykdomsbegrepet strengt og det fremgår av forarbeidene at bestemmelsen skal praktiseres restriktivt har flere vedtak har blitt omgjort av Trygderetten. I det følgende gis noen eksempler på hva Trygderetten legger i begrepet ”helt avhengig av hjelp” og hvor langt det rekker.

TTR-2012-1755 gjaldt utsettelse av foreldrepenger grunnet sykdom. Personen hadde vært sykemeldt fra sitt arbeid i utlandet, og før sykemeldingene kom frem til Nav hadde de allerede innvilget foreldrepenger. Hun søkte om utsettelse, og viste da til de tidligere sykemeldingene hun hadde sendt inn. NAV krevde særskilt legeerklæring med informasjon om hvorvidt hun var avhengig av hjelp, sykdommens varighet og dens påvirkning på hvordan ta seg av barnet. Dette ble ikke gitt og kravet ble avslått. NAV begrunnet dette med at det i følge deres rundskriv fra arbeids- og velferdsdirektoratet kreves noe mer enn en vanlig sykemelding. Det må vedlegges en særskilt legeerklæring som inkluderer en funksjonsbeskrivelse jf ovenfor. Retten uttalte at det må ”foretas en helhetlig og fri bevisbedømmelse med utgangspunkt i de fremlagte legeerklæringer”, også hennes egen forklaring kan være med på å nå målet om hvordan kartlegge faktum best mulig. Man må også ta hensyn til hvor vanskelig det er å fremskaffe slike erklæringer, samt om parten har gjort det som kunne kreves av henne. Retten ga i motsetning til NAV henne fullt medhold på alle disse punktene. Retten vurderte også i denne saken sykdomsvilkåret, der de kom til at bekkenplagene var såpass betydelige, at når man verken kan løfte, gå eller stå, oppfyller dette vilkåret om avhengig av hjelp til og ta seg av barnet.

⁷⁰ Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) side 23.

I TTR 2011-2053 gjaldt saken ikke utsettelse, men overføring av foreldrepenger i 2 uker til far. Mor var utslitt og trengte hjelp til den daglige omsorgen for barnet, barnet gråt masse og var veldig dårlig. Mor uttrykte at hun var redd for å komme barnet til skade. I henhold til sykemelding hadde hun diagnosen slapphet/tretthet og bidiagnose søvnforstyrrelser. Søknaden om overføring av foreldrepenger ble avslått av NAV med den begrunnelse at hun ikke oppfylte vilkårene til sykdommens omfang og varighet, i denne saken var sykdommen av den kortvarige art, som bestemmelsen ikke dekker. Retten uttalte at ”en for streng praktisering av sykdomsvilkåret ikke vil være i harmoni med lovgivers forutsetning om at adgang til overføring av foreldrepenger ved delvis sykemelding”. For streng praksis skal heller ikke ende med at barn blir skadelidende. Retten fant det lite rimelig å nekte far foreldrepenger for en 2 ukers periode, slik at mor senere kunne ta seg av babyen for en lenger periode. Dette ble ansett som et forebyggende hensyn, men også hensynet til barnets beste og barnets behov for omsorg ble tillagt vekt. Saken viser at selv om det bare er for 2 uker, kan man få overført foreldrepenger.

I TTR-2009-2187 drøftes ”behov for hjelp” opp mot vilkåret ”å være avhengig av hjelp”, for å få utsatt foreldrepengeperioden. Retten uttaler at mange uten tvil vil ha bruk for hjelp med et nyfødt barn, men dette i seg selv er ikke nok. Morens sykdom må være en hindring. Når personen, slik som i dette tilfelle, ikke hadde oppsøkt lege i løpet av en 6 måneders periode, hadde ikke personen vært syk nok til å være ”avhengig av hjelp”, i henhold til lovens bestemmelse, selv om man får hjelp fra pårørende fordi man er sliten og medtatt. Et motsatt eksempel er fra TTR-2005-514, saken gjaldt tidligere bestemmelse 14-9 fjerde ledd bokstav d, dagens 14-13 bokstav d, når mor ikke har rett til foreldrepenger kan far ta ut foreldrepenger dersom moren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet. I denne saken var kronisk tretthetssyndrom reelt, mor var utmattet og svimmel, hun hadde store problemer med og løfte og bære barnet, og hun falt ofte. I denne situasjonen ble hensynet til barnet vektlagt, selv om sykdomsvilkåret skal praktiseres restriktivt, skal ikke barnet bli skadelidende, dersom moren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet, uttalte retten. Videre uttalte retten at det dag-

ligdagse tilsynet til et lite barn, kan være slitsomt og krevende selv for friske foreldre, noe som medfører at marginene blir mindre, for en mor som lider av langvarig kronisk sykdom.

Ut i fra disse kjennelsene, kommer det tydelig frem at vilkåret om legeerklæring på sykdom er absolutt. Det må noe mer til, enn kun den dagligdagse vanlige sykdommen. Helst skal det foreligge en uttømmende legeerklæring, og en helt seriøs diagnose som kan begrunne hvorfor omsorgspersonen er avhengig av hjelp. Reelle hensyn blir også tillagt vekt, blant annet barnets beste, som også er et lovfestet begrep, som myndighetene skal fremme.⁷¹

Det kommer tydelig frem både i loven, dens forarbeider og rettspraksis at overføring og utsettelse av foreldrepenger ikke skal tas for gitt og det skal en del til. Det er interessant å se hvor mye en legeerklæring blir tillagt vekt. Om man har en lege som fort stiller diagnose eller om man har en lege som er usikker og ikke begrunner legeerklæringen tilfredsstillende for NAV og for Trygderetten, kan dette ha store innvirkninger på en pasients personlige økonomi og helse. Dette er ikke bare en problemstilling på Trygderettens område, men også flere andre rettsområder, om hvor stor vekt man skal legge på sakkyndiges uttalelser.

2.6.3.4 Deltagelse på introduksjonsprogram.

Far kan ha rett til å ta ut foreldrepenger dersom mor deltar på introduksjonsprogram. Dette fremkommer av § 14-13 bokstav f, jf introduksjonsloven § 1 og kapittel 2.⁷² Introduksjonsprogrammet tar sikte på å gi grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv og forberedelse på deltagelse i yrkeslivet. Det er derfor viktig å gi fedre mulighet til å ta ut foreldrepenger, og likestille et slikt program hvor mor er nødt til å være på skolen med annen utdanning.

⁷¹ Barneloven, § 48.

⁷² Introduksjonsloven 4. juli, 2003 nr 80.

I TTR-2011-2054, er det drøftet hvor grensen går mellom b) offentlig utdanning på heltid og f) introduksjonsprogram opp mot voksenopplæring i norsk og samfunnskunnskap. Mor hadde i saken deltatt på voksenopplæringskurs i norsk og samfunnskunnskap, far søkte på bakgrunn av dette, foreldrepenger etter folketrygdlovens § 14-13. Søknaden ble avslått av NAV og anket inn for Trygderetten. Retten tok for seg de to alternative vilkårene. Under bokstav b) ble det lagt vekt på tidligere rettspraksis som viste at kurs i norsk og samfunnskunnskap ikke ble anerkjent som offentlig utdanning på heltid. Når det gjaldt bokstav f), uttalte retten at lovgiver har latt være å innta norsk og samfunnskunnskap i bestemmelsen, selv om de har vært oppmerksomme på problemstillingen. Det måtte derfor bli opp til lovgiver og ikke retten om man skulle likestille disse kursene.

2.6.3.5 Mor deltar i kvalifiseringsprogram.

Når mor deltar heltid på kvalifiseringsprogram reguleres dette av § 14-13 bokstav g. Kvalifiseringsprogrammet er rettet mot *«personer i yrkesaktiv alder med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne eller svært begrensende ytelser til livsopphold etter Folketrygdloven og arbeidsmarkedsloven.»*⁷³

2.6.3.6 Generelt.

Etter andre ledd, blir fars foreldrepenger redusert tilsvarende den deltidsstillingen mor jobber. Men etter annet punktum, om mor jobber over 75 % får far likevel beregnet foreldrepenger i samsvar med sin egen stilling.

Videre sier tredje ledd at dersom mor tar ut graderte foreldrepenger, se § 14-16, kan farens uttak av foreldrepenger etter bokstav a ikke, utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende morens stillingsandel. Dette gjelder når begge tar ut graderte foreldrepenger, da blir den øvre grensen for farens uttak avhengig av mors stillingsandel. Regelen må sees i sam-

⁷³ Lov om sosiale tjenester i NAV av 18. desember. 2009 nr. 131, § 29.

menheng med § 14-10 sjette ledd og § 14-16. Man kan spørre seg om forenklingshensynet til regelverket, i virkeligheten har blitt et komplisert system?⁷⁴

2.6.3.7 Konklusjon.

§ 14-13 er et godt eksempel på at selv om lovgiver ønsker at regelverket om foreldrepenger skal fremstå likestilt, er det ikke det i det hele tatt. Om mor og far hadde bodd sammen og bare mor hadde opptjent rett til foreldrepenger, hadde ikke uttaket hennes berodd på om far var i aktivitet. Hun hadde fått full rett på foreldrepenger inkludert fedrekvoten selv om far ikke hadde gjort noen ting. Hvorfor stilles det aktivitetskrav til mor og ikke til far? Dette gjør faktisk fars rett til å ta ut foreldrepenger umulig dersom mor bare er hjemmeværende, selv om han har krav på fedrekvoten uansett.

2.6.4 Fedrekvoteparagrafen.

Den mye omtalte fedrekvoteparagrafen er § 14-12. Den gir far rett til foreldrepenger og er med på å tilrettelegge for fars samvær med barnet, i løpet av barnets første leveår. Den ble innført i 1993 og var den gang på 4 uker, i dag (februar 2013) er den på 12 uker.⁷⁵

Om begge foreldrene fyller vilkårene for rett til foreldrepenger, har far rett til fedrekvote, dette kommer klart frem i ordlyden i § 14-12 første ledd. Om far velger å ikke ta ut fedrekvoten blir familiens samlede stønadsperiode tilsvarende forkortet, dette ved ordene ”forbeholdt far”. Det er viktig å merke seg at far kan ta ut en større del av stønadsperioden enn de 12 ukene, og at man ikke må blande inn de 2 ukene han har rett til omsorgspermisjon etter fødsel, jf arbeidsmiljøloven § 12-3.

⁷⁴ Kjønstad (2007) side 676.

⁷⁵ se Ot. prp. nr. 13 (1992-1993).

Ved stebarnsadopsjon fremgår det av § 14-5 tredje ledd, 2 og 3 punktum, at dersom stønadsperioden fortsatt løper når adopsjon finner sted, har adoptivfar lik rett som biologiske fedre til å ta ut foreldrepenger i den resterende del av stønadsperioden. Det er ingen krav at han må ta ut fedrekvote, det fremkommer klart av ordlyden. Dette vil heller ikke korte ned på stønadsperioden til mor. Dette viser at biologisk far og adoptivfar opprinnelig har samme rettigheter, men unntaket gjelder bare adoptivfar ved tidlig stebarnsadopsjon. Dette vil nok noen biologiske fedre anse som urettferdig og et brudd på likestillingsprinsippet. Det er ikke alle fedre som har lyst til å ta ut fedrekvote, men som føler at de må det eller ikke har noe annet valg, når familien mister disse ukene dersom han ikke gjør det.

Før var det frivillig om far ville dele permisjonen med moren, noe svært få fedre benyttet seg av. Derfor ble det innført fedrekvote, og det har virket, stadig flere og flere fedre er i dag hjemme med barnet sitt de 12 ukene de har til rådighet.⁷⁶ Fedrekvoten må ikke tas ut sammenhengende, og den kan tas ut samtidig med at mor tar ut graderte foreldrepenger. For eksempel kan mor ta ut 50 % permisjon med foreldrepenger og far kan gjøre det samme, da blir fedrekvoten 24 uker. Dette kan gjøres der far for eksempel ikke har mulighet til og være borte i hele tre måneder fra arbeidet, han kan for eksempel være selvstendig næringsdrivende og bedriften og kundene er avhengig av hans lederskap og kompetanse.

Det er også mulig for far å ta ut fedrekvote i ferien sin, da mottar han både foreldrepenger og feriepenger. Det finnes ingen hjemmel i kapittel 14 som avskjærer muligheten til å mota disse samtidig.⁷⁷ Om dette er bevisst fra lovgivers side, vites ikke.

I § 14-12 andre ledd står det klart at far kan ta ut fedrekvote selv om ikke de alminnelige vilkårene i § 14-13 første ledd a-e er oppfylt, se avsnitt 2.6.3. Om mor er hjemmearbeidende kan far uansett ta ut fedrekvoten om han har opptjent rett til foreldrepenger. Også selv

⁷⁶ Ot.prp. nr. 56, 2008-2009.

⁷⁷ Rundskriv, 2006.

om mor tar ut graderte foreldrepenger opp til 50 % kan far ta ut fedrekvoten, jf 14-12 andre ledd 2 punktum.

Jeg har tidligere nevnt at fedrekvoten blir forkortet dersom far ikke tar den ut, men det finnes et unntak fra dette i § 14-12 tredje ledd. Dersom far på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til og ta seg av barnet eller er innlagt på helseinstitusjon, kan fedrekvoten overføres til mor eller utsettes, men for dette kreves legeerklæring. Asbjørn Kjønstad mener at tredje ledd ikke er optimalt formulert, og at ”avhengig av hjelp” burde vært erstattet med ”ute av stand til” å ta seg av barnet.⁷⁸ Jeg er enig med Kjønstad, og vårt syn mener jeg også støttes av forarbeidene til bestemmelsen. Da det ikke er meningen å oppstille noe absolutt krav om at man ikke kan ta seg av barnet i det hele tatt, for eksempel at man klarer å gi barnet mat en gang om dagen, men sliter med resten av de dagligdagse tingene, finner jeg begrepet «avhengig av hjelp» muligens for vidt.⁷⁹ Dette kan også være med på å gjøre bestemmelsens innhold uklart, da gjeldende rett ikke er så strengt som det kanskje høres ut.

Som man ser nå er det bare sykdom som kan gjøres gjeldende for at stønadsukene ikke skal bli avkortet, men slik har det ikke alltid vært.⁸⁰ Dette skjedde først ved lovendringen i 2007.⁸¹ Før var det en mye bredere adgang for far å få dispensasjon fra fedrekvoten. For eksempel om han hadde vært arbeidsløs og begynte i arbeid i løpet av de siste 6 månedene av mors permisjonstid, eller han hadde vanskelig for å komme hjem etter et langvarig opphold i utlandet, eller han drev en mindre virksomhet som selvstendig næringsdrivende og uttak ville medføre store økonomiske problemer, og siste men ikke minst om uttak av fedrekvoten ville skape betydelige problemer i arbeidet ved et ellers uregelmessig arbeidsforhold, jf tidligere 14-10 femte ledd a-e. Det var trygdekontoret som avgjorde om far fikk

⁷⁸ Kjønstad (2007) side 674.

⁷⁹ Ot.prp. nr 7 (1993-1994).

⁸⁰ Kjønstad (2007) side 672-674.

⁸¹ Ot.prp. nr. 104 (2004-2005).

dispensasjon, tidligere Rikstrygdeverket og nå Trygderetten, avsa mange kjennelser på dette området.⁸²

Dersom far ikke har opptjent rett til foreldrepenger, jf 14-12 første ledd jf 14-6, og mor har aleneomsorg jf § 14-15, eller mor har jobbet mindre enn 50 %, overføres fedrekvoten til mor.⁸³

2.6.5 Konklusjon.

Det har vært hevdet at få rettsregler har hatt så stor betydning i folks privatliv som denne fedrekvoten har hatt. Og at fedre i disse dager deltar og har langt bedre kontakt med barna sine enn tidligere generasjoner har hatt. Da har også formålet og hensikten bak innføring av fedrekvote fungert slik lovgiver har ønsket.⁸⁴

Da fedrekvoten kom inn i loven i 1993, se Ot.prp. nr. 13 (1992-1993), var hensikten fordeling av barneomsorg mellom foreldrene, og å påvirke holdninger hos fedre og arbeidsgivere. Det har aldri vært snakk om å styrke fars rettigheter på bekostning av mors rettigheter, derfor har fedrekvoten vært en del av utvidelsen av stønadperioden. Det er meningen at far skal kunne ta ut hele perioden sammenhengende, velger han ikke å gjøre det, det vil si ta ut graderte foreldrepenger i stedet, må dette avtales med arbeidsgiver. De fleste arbeidsgivere pleier å være fleksible på dette området.⁸⁵

2.6.6 Når bare far har opptjent rett til foreldrepenger.

I noen tilfeller har ikke mor opptjent rett til foreldrepenger, men far har det, dette reguleres i § 14-14. Da stilles det som tidligere nevnt aktivitetskrav til mor, jf § 14-13. Far kan tid-

⁸² Koll Larsen (1997) side 52-55.

⁸³ Øhrn, (2009), side 184-185.

⁸⁴ Kjønstad (2009) side 99.

⁸⁵ Koll Larsen (1997) side 48-50.

ligst ta ut foreldrepenger seks uker etter fødsel. Mor skal være hjemme de første seks ukene, og mottar i løpet av denne tiden en engangsstønad etter § 14-17.

Dersom mor ikke oppfyller vilkårene om rett til foreldrepenger, kan hun ha rett til engangsstønad jf § 14-17. Det fremgår av ordlyden at dette gjelder bare for mor. Far kan kun motta engangsstønad dersom han ikke oppfyller kravet til foreldrepenger, og har aleneomsorgen for barnet eller mor dør under fødsel. Der far adopterer alene kan han ha rett til engangsstønad dersom han ikke har rett til foreldrepenger. Engangsstønadens størrelse er i dag på 35 263 kr, og den utbetales etter 26 svangerskapsuke.⁸⁶

Igjen vil jeg mene at mor har bedre rettigheter enn far, dette har vært mye omtalt i media. En av begrunnelsene for at stønaden bare blir utbetalt til mor, er at hun er pliktig til å være hjemme de 6 første ukene etter fødsel og engangsstønaden blir sett på som en kompensasjon for dette.

2.7 Oppsummering.

Som vi har sett har far en egen fedrekvote. Mor har ikke noe tilsvarende mødrekvote, muligens fordi lovgiver ikke har sett det nødvendig å regulere hennes rett til foreldrepenger på samme måte. Det er fortsatt slik at hun blir ansett som den primære omsorgspersonen som skal være hjemme, noe som er basert på hvordan normale samfunnsoppfatninger fortsatt er. For å jevne ut ulikhetene mellom mor og far, prøver derfor kanskje lovgiver å endre samfunnssynet ved lovregulering, noe som på lang sikt kanskje vil fungere.

⁸⁶Nav.no,2013.

<http://www.nav.no/Familie/Svangerskap,+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Engangsst%C3%B8nad+ved+f%C3%B8dsel+og+adopsjon>

3 Utmålingen

3.1 Oversikt.

I dette kapittelet vil jeg ta for meg utmåling av foreldrepenger, noe som videre vil bli delt inn i to deler, stønadens størrelse og fastsettelse av stønadsperioden.

3.2 Stønadens størrelse

3.2.1 Utgangspunkt.

Det fremgår av ordlyden at mor og fars foreldrepenger beregnes hver for seg jf § 14-7 første ledd. På denne måten får også far et selvstendig beregnet foreldrepengegrunnlag. Beregningen av foreldrepenger tar utgangspunkt i sykepengegrunnlaget. Hvilken tidsperiode som skal legges til grunn for å komme frem til grunnlaget for foreldrepenger, avhenger av om du er arbeidstager eller selvstendig næringsdrivende, noe som jeg vil utdype nærmere. Gradering av foreldrepenger vil bli behandlet under dette avsnittet om stønadens størrelse. Men den kunne også blitt behandlet under stønadsperioden fordi man forlenger stønadsperioden ved å ta ut mindre foreldrepenger. Gradering av foreldrepenger er en omfattende og vanskelig materie og trengte inn i, derfor velger jeg å gi et overblikk over den.

3.2.2 Beregningen

Beregning av foreldrepenger fremkommer av § 14-7. Foreldrepengene beregnes på grunnlag av vedkommendes inntekt etter de samme reglene som for sykepenger fra trygden jf kapittel 8 i folketrygdloven. Folketrygdloven skiller mellom arbeidstagere, frilansere og selvstendig næringsdrivende ved beregning av sykepengegrunnlaget, som da er grunnlaget for beregningen av foreldrepenger etter § 14-7.

For arbeidstagere og frilansere betyr dette 100 % av lønnen kan bli utbetalt som foreldrepenger, det samme gjelder nå også for selvstendig næringsdrivende. Det er først de siste årene selvstendig næringsdrivende har gått fra 65 % utbetalt foreldrepenger jf folketrygdloven § 8-35 til 100 % utbetalt foreldrepenger. Etter gjeldende rett får selvstendig nærings-

drivende kun sykepenger fra 16 sykedag og får bare utbetalt 65 % av lønnen fra trygden, men de kan velge å forsikre seg opp til 100 %.

Det at selvstendig næringsdrivende får utbetalt 100 % foreldrepenger er altså en relativt ny bestemmelse. Bakgrunnen for bestemmelsen var et ønske om å legge bedre til rette for kombinasjonen yrkesaktivitet og barneomsorg hos både kvinner og menn, samtidig øke andelen kvinnelige gründere ved å stille økonomisk sikkerhet ved fødsel og svangerskap. Norge har behov for et allsidig arbeidsliv i hele landet, noe som kvinnelige gründere kan bidra til. Mange hensyn ble vektlagt ved denne endringen blant annet muligheten selvstendig næringsdrivende har ved å tegne tilleggsforsikring utover de 65 % trygden dekker ved inntektsbortfall. Problemet med denne tilleggsforsikringen var at den måtte tegnes senest 10 måneder før fødsel. Et annet problem var at arbeidstagere da ble stilt bedre enn selvstendig næringsdrivende, fordi selvstendig næringsdrivende da hadde et tilleggsvilkår for å få utbetalt 100 % av inntekten sin. Det ble drøftet hvorvidt man kunne øke trygdeavgiften selvstendig næringsdrivende betaler, men det ble med drøftelsen, og ikke fremmet noe videre.⁸⁷

Av likestillingshensyn finnes det ingen reelle grunner til hvorfor selvstendig næringsdrivende og arbeidstagere skal behandles forskjellig, man skal jo ikke bli straffet eller bli dårligere behandlet fordi man ønsker å starte en bedrift. Som igjen er bakgrunnen til at vi har arbeidstagere. Bestemmelsen ble vedtatt 1. juli 2008, i § 14-7 første ledd 2 punktum, det er interessant å se hvor lang tid det har tatt.

Foreldrepenger utbetales fra første dag og det er ingen arbeidsgiverperiode. Om arbeidsgiver velger å utbetale fødselspenger, får han disse refundert av NAV. Det kan diskuteres hvorvidt det lønner seg for arbeidstager å ha en arbeidsgiver som betaler ut foreldrepenger.

⁸⁷ Ot.prp. nr 51 (2007-2008).

Da mottar man feriepenger for hele foreldrepengeperioden, i motsetning til bare de 12 første ukene trygden beregner feriepenger fra.

I følge § 14-8 er det kun arbeidstagere som får feriepenger av foreldrepengene i de første 12 ukene av hver stønadsperiode. Selvstendig næringsdrivende og frilansere faller utenfor ordlyden i § 14-8. De har ikke rett til feriepenger av foreldrepengene fordi de ikke er underlagt ferieloven. Dersom far er den eneste som har rett til feriepenger, får han dette allikevel, selv om han bare tar ut foreldrepenge i siste del av stønadsperioden. Om man er arbeidsledig og i minst 8 uker har mottatt dagpenger, får man et ferietillegg.⁸⁸

3.2.3 Selvstendig næringsdrivende i forhold til arbeidstagere.

Om man har en ujevn inntekt eller er selvstendig næringsdrivende, opererer trygden med den såkalte 25 % regelen.

Hovedregelen er at de fire siste uker før fødsel legges til grunn ved beregningen av foreldrepenge. Om denne inntekten avviker mer enn 25 % av årsinntekten, skal foreldrepenge beregnes ut ifra gjennomsnittet de 3 siste årene. Den fastsettes ved skjønn jf § 8-30 fjerde ledd, hvor godtgjørelser, overtid og feriepenger trekkes ut, mens pålagt overtid jf arbeidsavtaler og naturalytelser beregnes med.⁸⁹

For selvstendig næringsdrivende blir foreldrepenge regnet ut ifra gjennomsnittlig pensjonstall de 3 siste år § 14-7 jf 8-35 annet ledd, mens arbeidstagere får beregnet foreldrepenge ut ifra ukesinntekten før permisjonen. Derimot kan foreldrepengene i begge tilfeller fastsettes skjønnsmessig om vilkårene at inntekten må være varig endret, og at inntekten må avvike mer enn 25 % fra gjennomsnittlig inntekt de 3 siste årene foreligger.

⁸⁸ Rundskriv NAV, 18.12.2006.

⁸⁹ Koll Larsen (1997) side 43.

Dette er ett av mine eksempler: La oss si at du er arbeidstager, og har de 6 siste månedene hatt en lønnsøkning på 24 %, eller du er frilanser eller selvstendig næringsdrivende og har hatt en lønnsøkning på 24 %. Er du arbeidstager nyter du godt av denne økingen og får den med deg i foreldrepengegrunnlaget. Om du er frilanser/selvstendig næringsdrivende og for eksempel skal ta ut foreldrepenger i oktober, har ikke økingen de siste seks månedene noe å si, da det er de ferdig lignede årene som legges til grunn.⁹⁰ Den siste økingen kan derimot legges til grunn skjønnsmessig. Om begge derimot hadde økt med 26 % i lønn, ville det blitt regnet ut ifra de 3 siste årene i begge tilfeller. Noen vil hevde at det ikke vil utgjøre så stor forskjell og være arbeidstager i forhold til selvstendig næringsdrivende/frilanser. Andre vil spørre seg om det kan lønne seg og skifte organisasjonsform på bedriften, slik at man blir ansett som arbeidstager i stedet for selvstendig næringsdrivende/frilanser.

Vilkåret om det har skjedd en varig endring har vært oppe i blant annet TTR-2012-663. En kvinnelig frilanser fikk avslag på at foreldrepengegrunnlaget var satt for lavt. Trygderetten støttet NAV, som mente at det ikke forelå noen varig endring i hennes arbeids/virksomhetssituasjon, som tilsa at foreldrepengegrunnlaget skulle fastsettes ved skjønn. Det hjalp ikke at kvinnen hevdet at det var en varig endring, fordi hun hadde inngått flere langvarige arbeidsavtaler, omorganisert sitt arbeidet og hadde en høyere og mer forutsigbar inntekt.

Man kan i slike tilfeller spørre seg om formålet i folketrygdloven § 14-1 blir tilstrekkelig ivare tatt når visse grupper taper penger på å gå ut i permisjon, fremfor å jobbe. Kan det å gå ned flere tusen i lønn, kalles å sikre inntekt? Det er jo ikke alltid man kan noe for at man noen år har en lav inntekt, og så går bedriften bedre det året før du skal ta permisjon. Ikke bare risikerer man og gå ned i lønn ved og ta permisjon, men også miste oppturen bedriften er på vei til å tilegne seg. På den annen side blir det jo også litt underlig om man har en lav inntekt før permisjon, skal nyte godt av at man har tjent bra årene før. Derfor kunne kan-

⁹⁰ Kjønstad (2007) side 386.

skje det beste vært om man i alle tilfellene la til grunn den gjennomsnittlig lønn i de 6 av de 10 siste månedene?

Man får ikke foreldrepenger for inntekt over 6 G, jf § 14-7 andre ledd Dette tilsvarer med utgangspunkt i dagens G at all inntekt utover 492 732 kr ikke blir dekket opp av trygden. Her kan for eksempel arbeidsgiver komme inn og dekke overskytende beløp opp til normal lønn for den ansatte, eller man har arbeids- eller tariffavtaler som regulerer dette.⁹¹ Det kan diskuteres om store bedrifter som kan tilby ordninger som dette og som kan friste med slike fordeler når de skaffer seg ansatte, bidrar til at ulikhetene mellom store og små bedrifter blir større. De vil da ha større mulighet til å tilknytte seg den beste kompetansen ved å tilby de beste fordelene. Dette gjelder både statlige, kommunale og private bedrifter.

Etter andre ledd skal beregningsgrunnlaget fastsettes ut fra de 6 beste månedene av de ti siste månedene, når en kvinne mottar sykepenger eller dagpenger under arbeidsløshet. Det fremgår av ordlyden at dette ikke gjelder for menn. Bakgrunnen for bestemmelsen er å oppnå det som ville vært kvinnens normale inntekt dersom graviditeten ikke hadde funnet sted.⁹²

Da militær og siviltjeneste i 2000 ga rett til opptjening av foreldrepenger ble tredje ledd innført. For militærtjenestemenn/kvinner, skal beregningsgrunnlaget tilsvare en årsinntekt på minst 3 ganger grunnbeløpet, dersom tjenesten har vart eller er ment å vare mer enn 28 dager. Den tilsvarer reglene for dagpenger ved arbeidsløshet.⁹³

Det er viktig å være oppmerksom på at dersom mor har jobbet deltid, blir fars foreldrepenger redusert tilsvarende mors stilling. Det vil si at dersom mor har jobbet 60 % får far

⁹¹ Kjønstad (2007) side 660.

⁹² Kjønstad (2007) side 661.

⁹³ Kjønstad (2007) side 661.

bare 60 % av sitt opptjente foreldrepengegrunnlag utbetalt. Bakgrunnen for dette er at de resterende 40 % er mor hjemme uansett.

3.2.4 Gradert uttak av foreldrepenger

De tidligere ordningene om gradert fødsels- og adopsjonspenger og tidskonto, skal i dag være forenklet i § 14-16, der den skal ha blitt erstattet med en ny bestemmelse som skal fremstå som mer fleksibel. Forskjellen på de to tidligere ordningene, var at gradert uttak kunne tas ut innenfor den ordinære stønadperioden, når man valgte å begynne å arbeide og kombinere dette med fødselspenger. Tidskonto kunne forlenges til etter den ordinære stønadperioden, slik at man litt etter litt tok opp igjen arbeidet. Reglene om tidskonto fantes både i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven, noe som gjorde den vanskelig å praktisere og arbeide etter for tidligere trygdeetaten (nå NAV). For folk flest var den vanskelig og skjønne hvordan fungerte, og om man ønsket denne ordningen så var et av vilkårene å varsle arbeidsgiver senest fire uker før full permisjon startet. For foreldrene var det vanskelig å planlegge så langt frem i tid og få det til å fungere. Det var også svært vanskelig å få folk til å passe barn under ett år. Det var derfor bred enighet om at vilkåret om varsling av arbeidsgiver senest fire uker før permisjon burde fjernes og erstattes med en avtale om redusert arbeidstid med arbeidsgiver, man skulle også stå friere til og endre den opprinnelige avtalen.⁹⁴

Selv om den nye bestemmelsen skulle være enklere og inneholde mer fleksible regler, har det allikevel blitt hevdet at på grunn av de mange henvisninger til øvrige paragrafer med unntaksbestemmelser, er den kanskje ikke så lett forståelig som lovgiver skulle ha ønsket. Derfor brukes en stor del av Ot.prp. nr. 104 (2004-2005), kapittel 7 (side 25-27) på å begrunne denne paragrafen.⁹⁵ Formålet til bestemmelsen er å tilrettelegge det å delvis kunne

⁹⁴ Ot.prp. nr. 104 (2004-2005).

⁹⁵ Kjønstad (2007) side 680.

begynne å arbeide, samtidig å ta ut foreldrepenger. Dette kan være med på å forlenge stønadsperioden, og kan benyttes av de som blant annet ser at de ikke får barnehageplass.

For å få rett til gradert uttak, er det et vilkår om skriftlig avtale mellom arbeidstaker/selvstendig næringsdrivende og arbeidsgiver/NAV. Dette fremkommer klart av ordlyden i § 14-16 sjette ledd. Se også arbeidsmiljøloven § 12-5 og 12-6. Arbeidsgiver kan nekte arbeidstager å ta ut delvis permisjon, men dette må begrunnes med at det fører til vesentlige ulemper for bedriften, og det skal mye til.⁹⁶

Det fremgår av første ledd at gradert uttak skjer ved delvis arbeid, uttaket blir beregnet som differansen mellom 100 % stilling og mottakers stillingsdel. Om mor for eksempel velger å jobbe 80 %, det vil si 4 dager i uka, får hun lønn for dette fra arbeidsgiver, de resterende 20 %, altså siste dag, får hun utbetalt foreldrepenger. Det følger av forarbeidene at beregningen for det graderte uttaket gjelder både mor og far.⁹⁷

I følge andre ledd er de tre ukene før fødsel og de 6 ukene etter fødsel som er forbeholdt mor, unntatt fra gradert uttak, jf § 14-9 femte ledd 2 punktum. Ellers kan hele perioden være gjenstand for slikt uttak også fedrekvoten. Om man adopterer kan man ta ut hele stønadsperioden gradert.

Det er også en mulighet for begge foreldrene og ta ut graderte foreldrepenger samtidig, se tredje ledd, jf 14-10 sjette ledd og 14-13 tredje ledd. Men dette gjelder maks 100 % av valgt sats, se § 14-9 tredje ledd. For eksempel kan far ta ut 80 % og mor ta ut 20 %. Man kan overstige 100 % dersom far ønsker å ta ut fedrekvoten samtidig som mor tar ut foreldrepenger, men stønadsperioden vil da bli kortere.⁹⁸

⁹⁶ Øhrn (2009) side 186-187

⁹⁷ Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) kapittel 7.6.2.

⁹⁸ Øhrn (2009) side 189.

Etter fjerde ledd, kan uttaket forlenges dersom det er mindre en 100 % av valgt sats. Det kan da skje en forlengelse av den ordinære stønadperioden.⁹⁹

Viktig og merke seg er at dersom man får et nytt barn i perioden man mottar graderte foreldrepenger, må man sørge for å avvikle denne graderte stønadperioden før ny fødsel. Bakgrunnen er i følge forarbeidene at inntektstap ikke skal kompenseres to ganger.¹⁰⁰ Det har vært mange saker om dette i Trygderetten, der far enten har utsatt fedrekvoten eller foreldrepengerperioden har blitt tatt ut gradert, og nytt barn har nedkommet.

I TTR-2012-1241, var faktum slik at far hadde utsatt deler av fedrekvoten. Paret fikk et nytt barn før siste del av fedrekvoten var blitt tatt ut. I folketrygdlovens forarbeider til § 14-11 og 14-16, Prop.92 L (2010-2011), kommer det klart frem at ” *dersom uttaket ikke er avsluttet når ny stønadperiode påbegynnes, bortfaller den gjenværende stønadperioden for det første barnet*”. Retten la avgjørende vekt på lovgivers vilje som hadde kommet så klart frem i forarbeidene. Det ble også vist til tidligere forarbeider som støttet dette synet, jf Ot.prp.nr 107 (1992-1993). Her ble det lagt vekt på formålet bak fødselspenger, altså dekking av inntektstap v/fødsel, og dette skal kun dekkes en gang. Ellers ville dette medført langvarige fødselspengeperioder, noe som igjen hadde medført store belastninger for NAV og arbeidsgiver. Derfor er blant annet overlapping ikke akseptert. Alle forhold tatt i betraktning, også tidligere rettspraksis, samsvarte med at vedtaket ble stadfestet.¹⁰¹ I følge NAV klageinstans, er regelen å anse for absolutt, i og med at det ikke er gitt noen adgang til dispensasjon, verken i forarbeider eller retningslinjene.

⁹⁹ Kjønsstad (2007) side 683.

¹⁰⁰ Ot.prp. nr. 104 (2004-2005), punkt 7.6.10.1 se også Ot.prp. nr. 107 (1992-1993).

¹⁰¹ TTR-2012-1241.

3.2.5 Konklusjon

Det er positivt å se at selvstendig næringsdrivende de siste årene har opparbeidet seg flere av de samme rettighetene som arbeidstagere har. Men det gjenstår noen punkter som feriepenger og lik tidsperiode som skal legges til grunn for foreldrepengegrunnlaget, før man kan kalle de helt likestilt. Når det gjelder forenklingen av reglene om gradert uttak, finner jeg at lovgiver på dette området har langt igjen. Reglene om gradert uttak er fortsatt vanskelige og forstå, og ender til slutt opp med å bli et resultat av lengre matematiske beregninger.

3.3 Stønadsperioden

3.3.1 Utgangspunkt.

Stønadsperioden for foreldrepenger er regulert i § 14-9. Fra sent på 1980-tallet til tidlig på 1990-tallet, har foreldrepengeperioden økt fra 12-52 uker, frem til 1 juli 2009 var den på 54 uker, fra 1 juli 2009 økte den til 56 uker og fra 1 juli 2011 økte den til 57 uker som den er på i dag med 80 % dekning av beregningsgrunnlaget.¹⁰²

3.3.2 Procentsats og uker.

Det fremgår av § 14-9, at foreldrene ved fødsel kan velge mellom 47 uker med full lønn eller 57 uker med 80 % lønn. Ved fødsel, er stønadsperioden 3 uker lenger fordi disse tre ukene er forbeholdt den gravide mor som av helsemessige årsaker skal slippe og jobbe helt frem til termin. Ellers etter fødsel/eller ved omsorgsovertagelsen for foreldre generelt, enselig far eller adoptivforeldre er stønadsperioden 44 uker med full lønn eller 54 uker med 80 % lønn.

¹⁰² <http://www.nav.no/Familie/Svangerskap,+fødsel+og+adopsjon/Foreldrepenger+ved+fødsel> Nav.no, 2013.

Det fremgår helt klart av ordlyden i § 14-9 tredje ledd at foreldrene velger selv mellom 80 eller 100 % lønn. Det de velger blir bindende for resten av stønadperioden og for begge foreldrene. Det er av administrative hensyn at de må velge samme sats, noe som er helt forståelig ut ifra arbeidsmengden NAV har, og hensynet til korrekte utbetalinger.

Ellers utvides stønadperioden med 5 og 7 uker ved flerbarnsfødsler.

Dersom barnet dør under stønadperioden, reguleres dette av 14-9 sjette ledd. Det kan tas ut 6 uker med foreldrepenger av den gjenværende stønadperioden. Utover disse 6 ukene, kan psykisk sykdom i forbindelse med dødsfallet utløse rett til sykepenger, etter folketrygdloven kapittel 8.¹⁰³

3.3.3 Tredeling av foreldrepengeperioden.

Etter dagens § 14-9 er 3 uker forbeholdt mor før fødsel og 6 uker etter, fedrekvoten er på 12 uker, resten kan foreldrene dele fritt mellom seg. Det har vært mye diskutert i dette land hvor likestilling er viktig, hvorfor mor bare har 9 ukers obligatorisk ”mødrekvote” da far har 12 uker. Dette blir forandret fra og med 1 juli 2013, da blir 3 uker før fødsel forbeholdt mor, 12 uker forbeholdt far og 12 uker forbeholdt mor, resterende 20 eller 30 velger de selv hvordan de skal fordele. Bakgrunnen for innføring av tredeling av foreldrepermisjonen, var at det skulle komme tydeligere frem ovenfor fedre selv og arbeidsgivere, at familien står fritt til å velge hvordan den ”frie” perioden skal deles. Når fedre tar ut større deler av permisjonen, vil dette medføre mer deltagelse i yrkeslivet for mødre, og kvinners posisjoner i arbeidslivet blir således styrket.¹⁰⁴

I de aller fleste forarbeidene til folketrygdloven kommer det frem at å fremme likestilling i arbeids- og familieliv og å gjøre foreldrenes tilknytning til arbeidslivet mer jevn, er et mål

¹⁰³ Kjønstad (2007) side 665.

¹⁰⁴ Prop. 64 L (2011-2012).

lovgiver arbeider aktivt mot.¹⁰⁵ For å tilrettelegge for dette ble man i 1993 nødt til og kreve at far tok ut foreldrepenger/permisjon, dette gjorde man da ved å innføre fedrekvoten. Forskning viste at fedre hadde behov for øremerkede permisjonsordninger for å sette grenser for arbeidsgiverne.¹⁰⁶ Det er fortsatt slik at fedre veldig ofte kun tar ut det som er fedrekvoten, selv om de kan ta ut mer. I 2011 ble bare 18 % av de resterende dagene utover fedrekvoten tatt ut av far.¹⁰⁷

3.3.4 Stønadsperioden ved aleneomsorg

Situasjoner der en av foreldrene er alene med omsorgen for barnet blir regulert i § 14-15. Det kan være flere grunner til dette, for eksempel at man ikke har kontakt med barnefaren, at man ikke bor sammen, en av foreldrene er død, eller at man har valgt å adoptere alene.

Når bestemmelsen er slik å forstå at den gjelder for den ”gjenværende del av stønadsperioden”, kan man tolke dette som at den dekker hele perioden etter fødsel og omsorgsovertagelsen, eller at den for eksempel dekker fra den ene personen faller fra. Om far blir sittende igjen alene etter fødsel/omsorgsovertagelsen, kan han ta ut foreldrepenger fra og med dagen etter fødsel. Perioden blir ikke forkortet av de seks ukene som skulle vært mor sine. Det samme gjelder for mor, dersom far ikke er inne i bildet, kan hun benytte seg av de 12 ukene som er satt av som fedrekvote.¹⁰⁸ Dersom mor blir alene med omsorgen for barnet, følger det av retningslinjene at uttak av fedrekvote kan avtales dersom foreldrene er enige om det.¹⁰⁹

¹⁰⁵ St.meld. nr 8 (2008-2009).

¹⁰⁶ Brandt (2003).

¹⁰⁷ Prop. 64 L, side 3.

¹⁰⁸ Kjønstad (2007) side 679.

¹⁰⁹ R14-00-2-L12.

I TTR-2012-931, ble far nektet sin fedrekvote med den begrunnelse at på den tiden det var aktuelt for han å ta ut fedrekvote var mor alene om omsorgen, noe som var i tråd med retningslinjene og ble tillagt avgjørende vekt. I TTR-2010-851, ble det lagt avgjørende vekt på hvem som hadde den faktiske omsorgen. Reelle hensyn var uten betydning, da far anførte at regelen kjønnsdiskriminerer han som far, viste NAV til et brev fra Barne- og familiedepartementet, 17. juni 2009, der lovgiver hevder at regelen er kjønnsnøytral, på den måten at det spiller ingen rolle om det er far eller mor barnet bor fast hos.

I praksis vil nok denne regelen være en fordel for mor da det er hun som i de fleste tilfeller i dagens samfunn blir tilegnet aleneomsorg. At far da automatisk taper sin rett til foreldrepenge, kan virke urettferdig. Det er heller ikke alltid mulig og komme til enighet med mor om en avtale, dersom hun allerede har aleneomsorg.

Denne bestemmelsen er rettet mot den tiden vi lever i nå, da flere og flere velger og få barn selv om de ikke lever i noe parforhold.

3.3.5 Konklusjon.

Reglene om stønadperioden fremstår som enkle og greie å forstå. Lovgiver legger i stor grad opp til at foreldrene selv skal bestemme hvor mye de skal få utbetalt og hvor lang perioden skal være. På den andre siden jobber lovgiver aktivt mot å få far til å ta en større del av permisjonen, noe som på sikt vil bidra til økt likestilling mellom menn og kvinner i hjemmet og i arbeidslivet. Tredeling av stønadperioden, kan være med på å bidra til at far ikke blir sett ned på i arbeidslivet om han ønsker å ta større del i barnets første leveår. Men når vi beveger oss over i bestemmelsen om aleneomsorg for barn, mener jeg at lovgiver ikke klarer å gjemme unna at de fortsatt anser mor som den primære omsorgspersonen for barnet og at hun fortsatt har litt bedre rettigheter enn far på visse områder. For eksempel dersom hun nekter å inngå noen avtale om fars uttak av fedrekvote, og hun har aleneomsorg, får han ingen fedrekvote.

3.4 Oppsummering

Ordlyden i utmålingsreglene er gjennomgående klar og forståelig. På de punktene der det skulle være tvil, gir forarbeidene en god pekepinn på hva lovgiver har ment. De eneste reglene som faller litt igjennom er reglene om gradert foreldrepengeuttak, de kan det ta lang tid å sette seg inn i, og er muligens fortsatt vanskelige for NAV å praktisere. Om formålet om å sikre inntekt blir ivaretatt, finner jeg slettes ikke sikkert, da lovgiver oppstiller et øvre tak på hvor mye foreldrepenge man kan få utbetalt. Om tredeling av stønadsperioden vil utgjøre noen forskjell blir spennende å se.

4 Sideblikk- Foreldrepenge i andre land.

Om vi sammenlikner Norge med andre land har Norge har blitt kåret til verdens beste mammaland av Redd Barna 3 år på rad. I tilstandsrapporten blir det blant annet langt vekt på svangerskapspermisjon.¹¹⁰ Sverige og Island kommer på andre og tredje plass. De har begge 80 % dekning, men der Island har 9 måneder har Sverige hele 13 måneder. Svenskene kan i tillegg ta ut 3 måneder med 180 SEK om dagen. I Norge kan vi ta ut lenger permisjon, men mottar ikke penger, vi kan derimot få kontantstøtte i inntil barnet fyller 2 år dersom barnet ikke går i barnehage.¹¹¹

Foreldrepengeperioden i Sverige er todelt, med dette menes at de egentlig skal ha halvparten hver, men 2 måneder er forbeholdt hver av foreldrene og kan ikke deles. Island derimot har en tredeling av foreldrepengeperioden, slik den vi får i Norge etter 1 juli 2013. Tre måneder er forbeholdt mor, 3 måneder er forbeholdt far, og de resterende 3 månedene velger de selv hvordan de skal dele seg i mellom. Dette medførte at hele 34 % av alle permisjonsdagene i 2009 ble tatt ut av far på Island, i motsetning til 12 % i Norge. Da er det kanskje ikke så rart at en regjering som arbeider aktivt for å få flere fedre til å ta ut mer permisjon, legger seg etter denne modellen. I Sverige tok far ut 23 % av alle permisjonsdagene, mens i

¹¹⁰ Reddbarna.no, 2012.

¹¹¹ <http://www.nav.no/Familie/Kontantst%C3%B8tte>

Danmark ble bare 7 % av antall permisjonsdager tatt ut av far. Grunnen til dette kan komme av at Danmark ikke har noe fedrekvote, i Danmark står foreldrene helt fritt til hvordan de vil dele perioden seg i mellom.

I Sverige og Island stilles det ingen krav til aktivitet hos mor, og hver av foreldrene opptjener sine egne rettigheter. Foreldrepengeordningen i Sverige og Island omfatter alle, også de som ikke arbeider, de mottar minstestønad.¹¹²

I EU's direktiv skiller man mellom svangerskapspermisjon og foreldrepermisjon (maternity og parental leave). Foreldrepermisjonen gjelder begge foreldrene og man har krav på 4 måneder, men man har ikke krav på lønn. Svangerskap/fødselspermisjonen er lønnet og det er det lagt til grunn at permisjonen skal være på minst 14 uker jf art. 11 nr 2. Dekningsgrunnlaget er regulert i art. 11 nr 3.¹¹³ Dette er begrunnet i mors helse og tilknytning mellom mor og barn. Det er svært vanlig i EU at de lønnede permisjonene er korte og for det meste forbeholdt mødre.¹¹⁴ Det har vært diskutert utvidelse av permisjonen som er forbeholdt mor, men flere land har satt seg mot dette, blant annet Sverige, og begrunnet dette med at det kan redusere fars foreldrepermisjonsrettigheter, og at kvinnene kommer dårligere ut i arbeidslivet.¹¹⁵ Norge er bundet til EU gjennom EØS-avtalen, den inneholder blant annet tre direktiver, som blir ansett som minimumsrettighetene til borgerne i EU. Dette er foreldrepermisjonsdirektivet (2010/18/EU), svangerskapsdirektivet (92/85/EØF) og likebehandlingsdirektivet (2006/54/EF). Norge skal følge disse direktivene, men kan godt gi borgerne sine bedre rettigheter.¹¹⁶ Direktivene skal ikke stride mot norsk lov, og skal stemme overens med arbeidsmiljøloven, folketrygdloven og likestillingsloven.

¹¹² Meld. St. 6 (2011-2012).

¹¹³ Europalov.no, 2010

¹¹⁴ Prop. 126 L (2011-2012).

¹¹⁵ Europalov.no, 2010

¹¹⁶ Prop. 126 L (2011-2012)

I de fleste land har arbeidstagere muligheter for foreldrepenger i en viss periode. Men nasjonale lover varierer veldig i lengde og om det er betalt. Det er fire land i verden som ikke har lovregulert foreldrepermisjon i det hele tatt, dette er Liberia, Papua New Guinea, Swasiland og USA. I USA åpner Family and Medical Leave act of 1993 for 12 uker job-protected leave for mange amerikanske arbeidere, som betyr at man ikke mister jobben om man går ut i foreldrepermisjon. Også innad i landene kan lovene variere, i California har man for eksempel rett til 6 uker foreldrepermisjon med 55 % lønn.¹¹⁷

I Tjekkia og Slovakia er det vanlig at mødre blir hjemme i 3 år etter fødsel med støtte fra staten. I Østerrike kan mødre velge mellom 1-3 år.¹¹⁸

Når det er snakk om årelange foreldrepermisjoner, mener jeg dette kanskje har noe med hvordan barnehagekapasiteten i disse landene er. Kanskje det ikke er vanlig at barn under tre år går i barnehage. I motsatt retning har vi de land uten rett til foreldrepenger, blant annet i noen stater i USA, er det vanlig at barna er i barnehage (daycare) fra de er 6 uker gamle.

5 Avsluttende refleksjoner.

5.1 Utgangspunkt.

Etter å ha jobbet med denne avhandlingen har jeg gjort meg opp en del tanker knyttet til kjerneverdiene likestilling og forenkling. Disse tankene vil jeg komme inn på i avsnitt 5.2 og 5.3. Jeg vil også dele noen løse tanker om trygdesvindelpolitikken i foreldrepenge-sammenheng i avsnitt 5.4.

¹¹⁷ Parental leave, 2013. http://en.wikipedia.org/wiki/Parental_leave

¹¹⁸ Parental leave, 2013. http://en.wikipedia.org/wiki/Parental_leave

5.2 Likestilling i regelverket.

Likestilling et sentralt mål i regelverket om foreldrepenger. En problemstilling som jeg ønsket og kaste lys over i denne avhandlingen, er om folketrygdloven er så perfekt som lovgiver ønsker at den skal fremstå? Utad, skal reglene virke helt likestilte, et godt eksempel er nå kommende juli 2013 når de innfører tredeling av foreldrepermisjonen. Det er veldig viktig at mor får 12 uker, far får 12 uker og resten av stønadsperioden kan de dele seg i mellom. Men når jeg nå har satt meg nærmere inn i lovteksten ser jeg at slettes ikke alle reglene er like for begge kjønn, yrkesgrupper og menneskegrupper.

Er man gift har far mulighet til å ta ut foreldrepenger, mens en far i samboerforhold må anerkjenne farskapet for å ha denne muligheten.

Foreldre som benytter seg av surrogati for å få barn, har ikke rett til foreldrepenger.

Mor og adoptivmor må ha opptjent rett til foreldrepenger før fødsel, far kan opptjene sin rett også etter fødsel.

Når foreldrepenger må tas ut innen tre år etter fødsel kan dette skape store problemer for ressursvake grupper som eventuelt må vente på en foreldrepengeavklaring i systemet.

Far blir tvunget til å ta ut permisjon, altså fedrekvoten, ellers mister foreldrepåret de ukene.

Mor har ikke hatt en egen kvote kalt mødrekvoten, bortsett fra de 6 ukene, muligens fordi det har vært en selvfølge at hun skal ta ut permisjon.

Det stilles aktivitetskrav til mor men ikke til far, når far skal ta ut mer foreldrepenger enn fedrekvoten.

Mor kan ha rett til engangsstønad om hun ikke har rett til foreldrepenger, det har ikke far med mindre særlige omstendigheter foreligger.

Beregningen av foreldrepengegrunnlaget er ulikt for arbeidstagere og selvstendig næringsdrivende.

Dette er noen av funnene jeg har gjort, da jeg har gått i dybden på retten til foreldrepenger. Som vi ser gjenstår en del punkter før jeg kan si at regelverket er helt likestilt. Det kan være en mulighet og avskaffe aktivitetskravet til mor, men det kan øke sjansen for at far går hjemme et år med full lønn, samtidig som mor også er hjemme og hun tar seg av det meste

av barnestellet. I stedet for at bare mor skal ha krav på engangsstønad, kan det være en idè at de som ikke har opparbeidet seg rett til foreldrepenger, mottar en minstestønad, lik for eksempel dagpenger. En bedre løsning for beregningen av foreldrepengegrunlaget kan være positivt, det burde ikke være noen fordel eller ulempe å være selvstendig næringsdrivende eller arbeidstager.

5.3 Har det skjedd en forenkling av regelverket?

En av de større endringene i folketrygdloven skjedde i 2004-2005, jf Ot.prp. nr. 104 (2004-2005). Lovgiver ønsket at kapittel 14 i folketrygdloven skulle fremstå som enklere for brukerne, og lettere og praktisere for NAV, samt minske faren for feil og forskjellsbehandling. Man måtte gå inn i strukturen i folketrygdloven, som hadde gjennomgått mange endringer, målet var å forenkle den mest mulig.¹¹⁹

En fellesbetegnelse for fødsel og adopsjonspenger, altså foreldrepenger, var en smart idè da reglene allerede var harmonisert.¹²⁰

Det er ingen tvil om at kapittel 14 i folketrygdloven har blitt mer oversiktlig og lettlest med overskrifter og inndelinger. Men når bestemmelsene viser til unntak i andre bestemmelser, har også reglene om foreldrepenger en tendens til å bli vanskelige og uoversiktlige.

Borgerne skal kunne lese seg til hva som er gjeldende regler om foreldrepenger og forholde seg deretter, og å stole på at reglene blir praktisert slik som de fremkommer i lovteksten. Trykkspraksis viser at det legges stor vekt på den alminnelige språklige forståelsen av ordlyden.

¹¹⁹ Ot.prp. nr 104 (2004-2005) side 5

¹²⁰ Ot.prp. nr 62 (1997-1998)

Det er vanskelig og finne ut av hvordan NAV syntes reglene om foreldrepenger er. Det har jo vist seg at de har feilinformert brukerne. Om dette er fordi loven er vanskelig å forstå eller om det er fordi de NAV ansatte ønsker å gi brukerne best mulig og like rettigheter, er ikke godt å si.

En annen viktig ting ved å forenkle et regelverk er jo å påse at det forblir enkelt. Allerede nå etter den store lovendringen jf Ot.prp. nr 104 (2004-2005), har blant annet fedrekvoten og den generelle stønadsperioden økt, og tredelingen skal nå innføres. Det er viktig at disse nye reglene som har kommet til og tilkommer, ikke skaper tvil om hva som er rettighetene til borgerne.

5.4 Forenkling og trygdesvindel.

Et spørsmål som kan stilles er om forenkling av reglene om foreldrepenger kan gjøre det mer utsatt for trygdesvindel. En av de vanligste metodene som blir brukt når man svindler foreldrepenger, er at man oppgir for høy inntekt jf § 14-7 eller man finner opp fiktive ansettelse slik at man oppfyller kravet til opptjeningstid jf § 14-6. Men også svært grove tilfeller som å finne opp barn som ikke eksisterer, altså at fødsel ikke har skjedd, finnes det også eksempler på.¹²¹ Metodene som blir brukt for å avdekke foreldrepengesvindel er blant annet å se i Brønnøysundregisteret om det har skjedd en endring i virksomhet, eller undersøke arbeidstagerregisteret for å se hvilken stilling den ansatte har, eventuelt om han har en ny stilling som har kunnet medført at han har tjent mer. Små familiebedrifter, men også selvstendige næringsdrivende og norsk utenlandsk registrerte foretak kan starte mistanke om falske arbeidsforhold, ansettelse og lønnsnivå. Bankkontoer og ligninger kan også sjekkes.¹²² Myndigheten har bestemt seg for og slå hardt ned på svindel tilfellene, og både krav om tilbakebetaling og fengsel har blitt brukt i rettsapparatet. Om svindelen kommer på

¹²¹ Johansen, 2013.

¹²² Regjeringen.no, 2013.

grunn av dårlig kontroll innad i systemet til NAV, eller om det er regelverket i seg selv som gjør det enkelt og lure til seg penger er ikke godt å si.

5.5 Konklusjon.

Foreldrepenger, likestilling og forenkling er tre kjernebegreper som har vært fundamentet i denne avhandlingen. Å gå i dybden på disse begrepene har gjort meg mer bevisst på at bak de forholdvis enkle bestemmelsene i kapittel 14 om foreldrepenger ligger det mange hensyn som skal ivaretas, blant annet likestillingshensynet. Lovgiver har kommet langt i arbeidet med å fremme forenkling- og likestillingshensynet, men etter å ha lest min avhandling håper jeg leseren kan forstå at det fortsatt er en lang som gjenstår, før vi kan bli idealsamfunnet for likestilling.

Litteraturliste.

- Backer, 2008. Backer, Inge Lorange. *Barneloven kommentarutgave*. 2 utg. Oslo 2008.
- Brandt, 2003. Brandt, Berit og Elin Kvande. *Fleksible fedre. Maskulinitet, arbeid, velferdstat*. Oslo, 2003.
- Europalov.no, 2010. Europalov.no. *Svangerskapsdirektivet: Arbeidsforhold og permisjon ved fødsel*. 2010. URL: <http://europalov.no/rettsakt/svangerskapsdirektivet-arbeidsforhold-og-permisjon-ved-fodsel/id-1761>
Sisert dato: 17/4-2013
- Haugli, 2000. Haugli, Trude. *Samværsrett i barnevernsaker*. 2 utg. Oslo, 2000.
- Holgensen, 1987. Holgensen, Gudrun. "Den rettskildemessige vekt av praksis ved spesielle håndhevings- og kontrollorganer innen forvaltningen." *Tidsskrift for rettsvitenskap*. 1987, s 404-444.
- Johansen, 2013. Johansen, Per Anders. *NAV avslørte 70 falske barn*. I: Aftenposten. 12/2-2013.
- Kjønstad, 2007. Kjønstad, Asbjørn. *Folketrygdloven med kommentarer*. 2 utg. Oslo, 2007.
- Kjønstad, 2009. Kjønstad, Asbjørn. *Innføring i trygderett*. 4 utg.

- Oslo, 2009.
- Koll Larsen, 1997. Koll Larsen, Hanne. *Rettigheter ved fødsel og adopsjon*. 1 utg. Oslo, 1997.
- Nav.no, 2013. Nav.no. *Foreldrepenger ved fødsel*. Oslo, 2013. URL:
<http://www.nav.no/Familie/Svangerskap%2C+f%C3%B8dsel+adopsjon/Foreldrepenger+ved+f%C3%B8dsel>
Sitat: 17/4-2013
- Nav.no, 2013. Nav.no. *Engangstønad ved fødsel og adopsjon*. Oslo, 2013. Url:
<http://www.nav.no/Familie/Svangerskap,+fødsel+og+adopsjon/Foreldrepenger+ved+fødsel>
Sitert dato: 17/4-2013.
- Norsk internasjonal skatterett, 2011. Norsk internasjonal skatterett. Henning Naas, Christian Bruusgaard, Kristine Ilstad og Christian Svendsen. 1 utg. Oslo, 2011.
- Reddbarna.no, 2012. Reddbarna.no. *State of the World's Mothers Report 2012*. USA, 2012. URL:
http://www.reddbarna.no/?hmfile=cnlKtr5DgJ4LZb59sR_7TA==
Sitert dato: 17/4-2013.
- Regjeringen.no, 2012. Regjeringen.no. *Regulering av grunnbeløpet og pensjonene*. Oslo, 2012. URL:

- <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/presse/senter/pressemeldinger/2012/regulering-av-grunnbeløpet-og-pensjonene.html?id=682584>
- Regjeringen.no, 2013. Regjeringen.no. *Trygdesvindel i Norge*. Oslo 2013.
URL:
http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/rapporter_pl_aner/rapporter/2013/trygdesvindel-i-norge.html?id=718453
Sitert dato: 2/4-2013.
- Syse, 2008. Syse, Aslak. "Om farskap og morskap". *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*. 2008, s 149.
- Parental Leave, 2013. Wikipedia.org. *Parental Leave*. 2013. URL:
http://en.wikipedia.org/wiki/Parental_leave
Sitert dato: 23/3-2013.
- Zimmer, 2009 Zimmer, Fredrik. Lærebok i skatterett. 6 utg. Oslo, 2009.
- Øie, 1994. Øie, Ole-Erik. *Trygderetten og dens rettsanvendelse*. 1 utg. Oslo, 1994.
- Øhrn, 2009. Øhrn, Hege Ingvoldstad og Inger Marie Højdahl. *Rettigheter og plikter ved sykdom, svangerskap, fødsel og adopsjon*. 2 utg. Oslo, 2009.

Lovregister:

1956	Syketrygdloven av 2. mars 1956.
1969	Skadeerstatningsloven av 13. juni 1969
1981	Barneloven av 8. april 1981 nr 7.
1988	Ferieloven av 29. april 1988 nr 21.
1997	Folketrygdloven av 28. februar 1997 nr 19.
1999	Skatteloven av 26. mars 1999 nr 14.
2003	Introduksjonsloven av 4. juli 2003 nr 80.
2003	Bioteknologiloven av 5. desember 2003 nr 100.
2005	Arbeidsmiljøloven av 17. juni 2005 nr 62.
2009	Lov om sosiale tjenester i NAV av 18. desember 2009 nr 131.

Forarbeider:

Nou 1977: 35	Lov om barn og foreldre.
St.meld. nr. 8 (2008-2009). Meld. St. 6 (2010-2011).	Om menn, mansroller og likestilling. Likestilling for likelønn.
Prop. 80 L (2009-2010)	Rett til fedrekvote uavhengig av mors stillingsandel.
Prop. 64 L (2011-2012) Prop. 126 L (2011-2012)	Tredeling av foreldrepengeperioden. Tydeliggjøring av rettigheter ved foreldrepermisjon.
Ot.prp. nr 13 (1992-1993)	Etablering av en "fedrekvote" i stønadsperioden for fødselspenger.
Ot.prp. nr. 107 (1992-1993)	Om lov om endringer i lov 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd, lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. og i visse andre lover

	(tidskonto).
Ot.prp. nr 7 (1993-1994)	Om lov om endringer i lov 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd
Ot.prp. nr 62 (1997-1998)	Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr 19 om folketrygd
Ot.prp. nr 52 (1999-2000)	Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (selvstendig opptjeningsrett til fødsels- og adopsjonspenger for fedre mv.)
Ot.prp. nr. 104 (2004-2005)	Om lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover. (endringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon.)
Ot.prp. nr. 5 (2006-2007)	Rett til foreldrepenger ved tidlig stebarnsadopsjon.
Ot.prp. nr. 51 (2007-2008)	Svangerskaps- og foreldrepenger med 100 prosent dekning for selvstendig næringsdrivende
Ot.prp. nr. 56 (2008-2009)	Om lov om endringer i folketrygdloven (utvidelse av fedrekvoten.)

Praksis:

Rt 2008 82 avs.93

Rt 2005 1757

HR-1995-54

LA-2008-70679

TTR-1998-533

TTR-2001-4052

TTR-2002-4598

TTR-2006-256

TTR-2007-1560

TTR-2007-3827

TTR-2009-313
TTR-2009-2187
TTR-2010-851
TTR-2011-1153
TTR-2011-1641
TTR-2011-2053
TTR-2011-2054
TTR-2011-2150
TTR-2012-663
TTR-2012-931
TTR-2012-1241
TTR-2012-1571
TTR-2012-1755

Rundskriv:

26. mars 2010

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets rundskriv av 26. mars 2010.

28. desember 2006

NAV Rundskriv av 18. desember 2006

R14-00-2-L 12

Forskrift:

FOR 2008-12-15 nr 1362

Forskrift om fastsetjing av medmorskap.

